

TUKIPERHETOIMINTAAN MUKAAN LÄHTEMISEN MOTIIVIT JA ESTEET INTERNETKESKUSTELUISSA

JUTTA KALLIO

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Sosiaalityön pro gradu -tutkielma

Huhtikuu 2018

KALLIO, JUTTA: Tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiivit ja esteet internetkeskusteluissa.
Pro gradu -tutkielma, 61 sivua.

Sosiaalityö

Ohjaaja: Timo Harrikari

Huhtikuu 2018

Tukiperheiden tarve on lisääntynyt jatkuvasti ja tukiperheissä käyvien lasten määrä on kasvanut vuosittain. Tukiperheistä on tällä hetkellä kova pula ja monet perheet joutuvat odottamaan tukiperhettä pitkän aikaa. Pro gradu -tutkielmani tavoitteena on kartoittaa millaisia motiiveja ja esteitä tukiperhetoimintaan mukaan lähtemiselle esitetään internetkeskusteluissa. Tutkimuksessa tukiperhetoiminnan herättämiä ajatuksia tarkastellaan molempien tukiperhetoiminnan osapuolien näkökulmasta ja tämän tarkoituksena on tuoda dialogista näkökulmaa tukiperhetoimintaa koskevan tutkimuksen kentälle.

Tutkimus on toteutettu aineistolähtöisesti ja on tutkimusstrategialtaan laadullinen tutkimus. Tutkimuksen aineisto on kerätty Vauva-lehden verkkosivustolta ja aineisto sisältää tukiperhetoimintaan liittyviä keskusteluja. Tutkimuksen tietoteoreettisena viitekehyksenä on käytetty sosiaalista konstruktionismia ja aineisto analysoitiin teemoittelun avulla. Teemoittelun kautta muodostui kolme teemaa kuvaamaan tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiiveja: voimavaroihin ja resursseihin liittyvät motiivit, auttamiseen ja avun tarvitsemiseen liittyvät motiivit sekä ilon ja hyödyn saamiseen liittyvät motiivit. Samalla tavalla muodostui kolme teemaa kuvaamaan tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen esteitä: epäily oman perheen soveltuvuudesta toimintaan, epävarmuus tukisuhteen onnistumisesta sekä lastensuojelun toimenpiteiden pelko. Kaikki kuusi tukiperhetoiminnan motiiveja ja esteitä kuvaavaa teemaa sisälsivät tukiperhetoiminnan molempien osapuolien pohdintaa.

Tutkimuksen tuloksissa tukiperhetoiminnan osapuolien mukaan lähtemisen motiivit näyttäytyivät teemasta riippuen joko keskenään samanlaisina tai erilaisina. Tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen esteet näyttäytyivät taas enemmän samanlaisina molempien toiminnan osapuolien kohdalla. Tutkimuksen keskeisin havainto on, että tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen esteet voivat olla aiheettomia ja näitä asioita olisi hyvä tuoda esille enemmän tukiperhetoimintaan liittyvissä keskusteluissa. Tutkimuksen tulokset toimivat tiedon lähteenä niille, jotka ovat kiinnostuneita tukiperhetoiminnasta sekä työvälineenä tukiperhetoiminnan parissa työskenteleville. Tutkimuksessa esiin nousseita asioita on tärkeä tuoda näkyviin tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiivien lisäämiseksi ja esteiden vähentämiseksi.

Avainsanat: tukiperhetoiminta, motiivi, este, sosiaalinen konstruktionismi

KALLIO, JUTTA: Motives and obstacles for participation in support family activity in Internet discussions.

Master's Thesis, 61 pages.

Social Work

Supervisor: Timo Harrikari

April 2018

The need for support families has increased steadily and the number of children that visit in support families has grown annually. There is currently a lack of support families and many families have to wait for a long time to get a support family. The purpose of this research is to identify what motives and obstacles are involved for participation in support family activity in Internet discussions. In this research the topic is examined from the point of view of both sides involved in support family activity. The purpose of this is to bring dialogistic perspective from this topic to the field of research.

This research is data-driven and the research strategy is a qualitative research. The research material is collected from Vauva-magazine's website and the material includes discussions on support family activity. The theoretical framework of the study is social constructivism and the material was analyzed by thematising. Three themes described the motives for participating in support family activity: the motives associated with assets and resources, the motives associated with helping and getting help as well as the motives associated with getting joy and benefit. Similarly three themes described the obstacles for participating in support family activity: doubts that one's own family is not suitable for support family activity, uncertainty about the success of the cooperation with the other party of support family activity as well as fear of child protection acts. All six themes included thoughts from both parties of support family activity.

The results of this research show that motives for participating in the activity depend on the theme: the parties involved support family activity had either the same views or different views. The obstacles for participation in support family activity appeared to be more similar for both parties. The main finding of the research is that the obstacles can be unfounded and therefore these things should be brought into discussion. Results of this research can serve as a source of information for those who are interested in support family activity and as a tool for those who work with support families. It is important to share these perspectives to increase the motives and to reduce the obstacles related to support family activity.

Keywords: support family activity, motive, obstacle, social constructivism

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	1
2. TUKIPERHETOIMINTA ILMIÖNÄ.....	5
2.1. Tukiperhetoiminta käsitteenä.....	5
2.2. Tukiperhetoiminta ennaltaehkäisevänä palveluna	6
2.3. Tukiperhetoiminta vapaaehtoistoimintana	9
2.4. Tukiperhetoiminta aiemmassa tutkimuksessa	12
3. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	15
3.1. Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset.....	15
3.2. Sosiaalinen konstruktionismi tutkimuksen tietoteoreettisena viitekehyksenä	17
3.3. Laadullinen tutkimus ja aineiston analyysi	18
3.4. Internetkeskustelut tutkimuksen aineistona.....	21
3.5. Tutkimuksen eettiset lähtökohdat.....	24
4. TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	27
4.1. Tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiivit	27
4.1.1. Voimavaroihin ja resursseihin liittyvät motiivit	28
4.1.2. Auttamiseen ja avun tarvitsemiseen liittyvät motiivit.....	32
4.1.3. Ilon ja hyödyn saamiseen liittyvät motiivit	36
4.2. Tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen esteet	40
4.2.1. Epäily oman perheen soveltuvuudesta toimintaan	41
4.2.2. Epävarmuus tukisuhteen onnistumisesta	45
4.2.3. Lastensuojelun toimenpiteiden pelko.....	50
5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	52
5.1. Tutkimustulosten yhteenveto.....	52
5.2. Motivaation lisääminen ja esteiden vähentäminen	55
5.3. Tutkimuksen arviointia	57
5.4. Jatkotutkimuksen tarve	59
LÄHTEET	62

1. JOHDANTO

Oma kiinnostukseni tukiperhetoimintaa kohtaan heräsi aiemmasta työkokemuksestani lastensuojelun sosiaalityöntekijän sijaisena. Lastensuojelussa työskennellessäni saatoin suositella tuen tarpeessa olevalle perheelle tukiperheen hakemista ja olin myös mukana tukiperhetoimintaa koskevissa neuvotteluissa. Tukiperheen saaminen ei kuitenkaan ollut yleensä kovin nopea prosessi ja tukiperhettä hakeva perhe saattoi joutua odottamaan pitkän aikaa sopivan tukiperheen löytymistä. Vuoden tai vuosien mittainen odotus tuntui siinä kohtaa kohtuuttoman pitkältä ajalta, kun perhe olisi tarvinnut tukiperhettä heti. Huomasin lastensuojelussa työskennellessäni tukiperheiden tekevän äärimmäisen tärkeää vapaaehtoistyötä ja tämän vuoksi kiinnostuin tekemään pro gradu -tutkielmani tukiperhetoimintaan liittyen. Päädyin tutkimaan tässä pro gradu -tutkielmassa tukiperhetoimintaan mukaan lähtemiseen liittyviä motiiveja ja esteitä. Näiden vastakkaisten näkökulmien avulla halusin selvittää miten tukiperhetoiminnan osapuolet perustelevat tukiperhetoimintaan mukaan lähtemistä ja toisaalta halusin myös tietää, mitkä syyt estävät tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen. Päädyin käyttämään tutkimuksen aineistona internetkeskusteluja, koska internet on usein ensimmäinen paikka, josta ihmiset nykyään etsivät tietoa. Olikin mielenkiintoista tutkia, että minkälaista tietoa tukiperhetoiminnasta kiinnostuneet henkilöt löytävät internetistä.

Pelastakaa Lapset ry on vastuussa isosta osasta tukiperhetoiminnan järjestämisestä. Pelastakaa Lapset ry:n vuonna 2013 julkaisemassa raportissa on käsitelty tukiperheiden, tuettavien lasten ja heidän vanhempien kokemuksia tukiperhetoimintaan liittyen. Raportin mukaan tukiperhetoiminnan tarve ja kysyntä ovat lisääntyneet jatkuvasti vuosien mittaan. Tukiperheissä käyvien lasten ja tukiperhetoiminnassa mukana olevien tukiperheiden määrä on myös kasvanut vuosittain. Pelastakaa Lapset ry:n raportoinnin mukaan vuonna 2012 tukiperhetoiminnassa oli mukana yhteensä 623 tukiperhettä ja näissä tukiperheissä vieraili kuukausittain yhteensä 869 lasta. Samaan aikaan tukiperhettä odotti lähes 900 lasta. (Pelastakaa lapset ry 2013.) Tukiperhetoiminnan voi nähdä siten koskettavan monia perheitä ja sen vuoksi koen, että tukiperhetoiminta on kiinnostava ja tärkeä aihe myös tutkimukselle.

Tukiperheisiin liittyvästä pulasta on ollut paljon uutisointia mediassa. Vuonna 2015 Yle julkaisi uutisen otsikolla ”Helsingissä liian vähän tukiperheitä – Lapset joutuvat jonon jatkoksi”. Uutisen

mukaan tukiperheen sai Helsingissä vain puolet niistä lapsista, jotka olivat tukiperheen tarpeessa (Yle 29.7.2015). Viisi vuotta aiemmin vuonna 2010 Yle uutisoi samalla tavalla otsikolla ”Pula tukiperheistä ei helpota”. Uutisen mukaan ihmisten tietoisuus tukiperhetoiminnasta on vuosien mittaan lisääntynyt, mutta toiminnan varsinaisesta sisällöstä tai toiminnan tarkoituksesta ei ole vielä kuitenkaan tarpeeksi tietoa. Uutisessa kerrottiin esimerkiksi, että tukiperheen käsite saatetaan sekoittaa usein sijaisperheen käsitteeseen jopa alalla toimivien ammattilaisten toimesta. (Yle 28.1.2010.) Tämän pro gradu -tutkielman valmistumisen aikoihin oman kotikaupunkini Tampereen kaupunkilehti Tamperelainen julkaisi myös uutisen tukiperhetoimintaan liittyvästä pulasta otsikolla ”Yli 200 lasta odottaa omaa tukiperhettä – Tampereen kaupunki etsii nyt uusia tukiperheitä”. Uutisen mukaan tukiperheille on tarvetta, kun yli 200 lasta odottaa tukiperhettä Tampereella (Tamperelainen 28.3.2018). Pula tukiperheistä on siten tällä hetkellä edelleen todellinen ja tämän vuoksi koen tämän tutkimuksen aiheen myös erittäin ajankohtaiseksi.

Tutkimuksen tavoitteena on antaa lisää tietoa tukiperhetoiminnan herättämistä ajatuksista sosiaalityöntekijöille, tukiperhetoiminnassa mukana oleville ja kaikille tukiperhetoiminnasta kiinnostuneille. Sosiaalityön tutkimuksen näkökulmasta tämä tutkimus auttaa myös jäsentämään tukiperhetoimintaa uudesta näkökulmasta ja tuo esille tukiperhetoimintaan liittyvää vuoropuhelua. Tutkielman lopussa esitetyt tulokset voivat siten olla sosiaalityöntekijöiden tukena käytännön työssä ja tuloksia on myös mahdollista hyödyntää esimerkiksi uusien tukiperheiden koulutuksessa. Tämän tutkimuksen avulla haluankin kiinnittää huomiota siihen, että miten tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiiveja olisi mahdollista lisätä ja miten tukiperhetoimintaan liittyviä esteitä voisi toisaalta vähentää. Näen tukiperhetoimintaan liittyvien keskustelujen esiin nostamisen tärkeänä asiana tukiperhetoiminnan kehittämisen kannalta.

Tutkielma tulee etenemään siten, että tutkielman toisessa luvussa esittelen tukiperhetoimintaa yleisesti ilmiönä. Ensimmäiseksi määrittelen tukiperhetoimintaan liittyviä käsitteitä ja kerron mitä tukiperheellä tarkoitetaan. Seuraavaksi kerron, että millaisen perheen on mahdollista toimia tukiperheenä sekä millaisessa tilanteessa tukiperhe voidaan nähdä tarpeellisena tukitoimena. Tukiperhetoimintaan liittyvien käsitteiden jälkeen määrittelen tukiperhetoimintaa ennaltaehkäisevänä palveluna. Tässä kohdassa esittelen tukiperhetoimintaan liittyvää lainsäädäntöä, tukiperhetoiminnan prosessia ja sosiaalityön roolia tukiperhetoiminnan kentällä.

Tämän jälkeen esittelen tukiperhetoimintaa vapaaehtoistoiminnan muotona ja osana yhteiskunnan auttamisjärjestelmää. Lopuksi esittelen vielä muutamia tukiperhetoiminnasta aiemmin tehtyjä tutkimuksia.

Kolmannessa luvussa kerron tarkemmin tämän tutkimuksen toteutukseen liittyvistä asioista. Ensimmäiseksi esittelen tutkimuksen tavoitteet sekä tutkimuksen mielenkiintona olevat kaksi tutkimuskysymystä. Kerron myös, että miten olen päätenyt etsimään vastauksia juuri näihin tutkimuskysymyksiin ja millä tavalla koen näiden tutkimuskysymysten täydentävän toisiaan. Tässä kohtaa määrittelen myös motivaation ja motiivin käsitteet, sekä kerron mitä eroja on sisäisillä ja ulkoisilla motiiveilla. Tämän jälkeen esittelen sosiaalista konstruktionismia tämän tutkimuksen tietoteoreettisena viitekehyksenä. Tutkimuksen viitekehyksen esittelemisen jälkeen selvitän mitä tarkoitetaan laadullisella tutkimuksella ja avaan laadullisen tutkimuksen analyysiin liittyviä vaiheita. Tässä kohtaa kerron myös teemoittelusta tutkimuksen analyysimenetelmänä. Seuraavaksi kuvailen tutkimuksen aineistoa, jonka olen kerännyt internetin keskustelupalstalta. Tässä kohtaa selvitän, että millä tavalla tutkimuksen aineisto on kerätty ja esittelen tarkemmin internetistä kerättyyn aineistoon liittyviä erityispiirteitä. Luvun lopussa avaan vielä tähän tutkimukseen liittyviä eettisiä lähtökohtia sekä omaa positiotani tutkijana.

Tutkielman neljännessä luvussa esittelen tutkimuksen tuloksia ja vastaan aiemmin esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksen tulokset on jaettu kahteen osaan tutkimuskysymysten avulla. Tulosten ensimmäisessä osassa nimeän tukiperhetoimintaan liittyviä motiiveja ja tulosten toisessa osassa nimeän tukiperhetoimintaan liittyviä esteitä. Tutkimuksen tulokset on esitetty molempien tukiperhetoiminnan osapuolien eli tukiperheiden ja tuettavien perheiden näkökulmasta. Olen muodostanut molempia tutkimuskysymyksiä koskien kolme erilaista teemaa, jotka käsitellään omien alaotsikoiden alla. Käytän tässä vaiheessa apuna myös tutkielman aineistosta poimittuja sitaatteja. Sitaattien tarkoituksena on antaa tutkielman lukijalle kattava kokonaiskuva tukiperhetoimintaan liittyvistä motiiveista ja esteistä. Sitaatteja käyttämällä tavoittelen myös sitä, että tutkimuksen tulokset esitetään lukijan kannalta selkeästi ja lukija ymmärtää miten näihin tuloksiin on päädytty.

Viimeinen luku sisältää tutkimuksen johtopäätökset ja yleistä pohdintaa tutkimusprosessista. Ensimmäiseksi teen yhteenvedon tutkimuksen tuloksista ja käyn tulokset läpi aineistosta

muodostettujen teemojen avulla. Tässä kohdassa teen myös vertailua tukiperhetoiminnan molempien osapuolien ajatuksista ja siitä miten ne näyttäytyvät suhteessa toisiinsa. Tutkimustulosten yhteenvedon jälkeen siirryn pohtimaan, että miten tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiiveja olisi mahdollista lisätä ja toisaalta, miten tukiperhetoimintaan liittyviä esteitä voisi mahdollisesti vähentää. Seuraavaksi arvioin tutkimuksen onnistumista ja pohdin tutkimuksen vahvuuksia ja heikkouksia. Tässä kohtaa pohdin myös, että mitä tällä tutkimuksella saavutettiin ja mitä uusia näkökulmia tämän tutkimuksen avulla on mahdollista tarjota tukiperhetoimintaan liittyen. Lopuksi pohdin vielä jatkotutkimuksen tarvetta ja esittelen erilaisia vaihtoehtoja jatkotutkimuksen tekemistä ajatellen.

2. TUKIPERHETOIMINTA ILMIONÄ

2.1. Tukiperhetoiminta käsitteenä

Tukiperhe voidaan määritellä perheeksi, jossa tuettava lapsi tai tuettavat lapset, käyvät säännöllisesti (THL 2016). Tukiperheessä käyntien säännöllisyys ja vierailujen kesto voivat vaihdella riippuen esimerkiksi perheiden välisestä sopimuksesta, mutta yleensä lapset vierailevat tukiperheessä noin kerran kuukaudessa. Tukiperheessä voidaan viettää esimerkiksi yksi viikonloppu joka kuukausi, jonka aikana lapset ovat mukana tukiperheen viettämässä arjessa (Korhonen 2005, 11; Pelastakaa Lapset ry 2017; Tukiperhetoiminnan käsikirja 2017). Tämän lisäksi lapset saattavat sopimuksen mukaan viettää tukiperheessä myös viikonloppuja pidempiä aikoja, esimerkiksi kesäisin tai muina loma-aikoina (Pelastakaa Lapset ry 2017).

Monenlaisille tukiperheille on tarvetta, koska tukiperhettä voidaan tarvita erilaisissa elämäntilanteissa ja tuettavat lapset ovat keskenään erilaisia (Tukiperhetoiminnan käsikirja 2017). Tukiperheenä voi toimia esimerkiksi kahden vanhemman lapsiperhe, lapseton pariskunta, yksinhuoltajaperhe, yksinasuva aikuinen tai jo omat lapset aikuiseksi kasvattanut vanhempi pariskunta (THL 2016). Tukiperheeltä vaaditaan kuitenkin tarvittavia resursseja tukiperheenä toimimista varten sekä tämän lisäksi halua tarjota turvaa ja huolenpitoa tukea tarvitsevan perheen lapselle. Tukiperheeksi ryhtyminen vaatii myös tukiperheeltä vakaan elämäntilanteen sekä sitoutumista tukiperhetoimintaan. Päätös tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisestä tulee olla tukiperheen kaikkien perheenjäsenten yhdessä tekemä. (Tukiperhetoiminnan käsikirja 2017.)

Kaupungistumisen, yksilöllistymistä korostavan elämäntavan sekä ihmisten kiireisen elämänrytmin myötä monien ihmisten omat henkilökohtaiset tukiverkostot ovat heikentyneet (Korhonen 2005, 8). Tukiperhe voi tulla tarpeelliseksi esimerkiksi siinä tapauksessa, jos perheeltä puuttuu luonnollinen läheisverkosto tai jos perheen oma läheisverkosto on kaukana. Tukiperhetoiminnan tarkoituksena on olla perheen tukena myös silloin kuin perheen vanhemmilla on haasteita jaksamisen kanssa. (Pelastakaa Lapset ry 2017.) Tarve tukiperheeseen voi syntyä perheen taustalla olevista haasteista liittyen esimerkiksi kasvatukseen, perheen sisäisiin ihmissuhteisiin, vanhempien erotilanteeseen, yksinhuoltajuuteen tai muuhun elämäntilanteen muutokseen (Tukiperhetoiminnan käsikirja 2017). Tukiperhettä tarvitsevilla perheellä saattaa olla

taustalla myös mielenterveysongelmia, päihteidenkäyttöä tai muita sellaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat perheen lasten elämään (Pelastakaa Lapset ry 2013). Tukiperhetoiminnan tavoitteena on edistää ja tukea lapsen kasvua ja kehitystä mahdollistamalla tuettavalle lapselle uusia virikkeitä ja ihmissuhteita. Tukiperhetoiminta tukee samalla myös tuettavien lasten vanhempien jaksamista antamalla heille mahdollisuuden hengähdystaukoon sillä välin kun lapset viettävät aikaa tukiperheessä. (Tukiperhetoiminnan käsikirja 2017.)

Tukiperhetoiminnan on raportoitu toimivan parhaiten kun tukiperheessä käyvät lapset ovat 4-12-vuotiaita (Hongisto & Laaksonen & Maijanen 2004, 7). Alle 4-vuotiaiden lasten kohdalla on otettava huomioon, että pieni lapsi ei välttämättä muista uusia ihmisiä yhtä hyvin, kuin jo vähän isompi lapsi. Tapaamisia tukiperheen kanssa pitäisikin pienten lasten kohdalla olla riittävän usein ja säännöllisesti. Turvallisten aikuiskontaktien ja ihmissuhteiden luomiseen olisikin tarpeellista järjestää tapaamisia pienten lasten kohdalla useammin kuin esimerkiksi kerran kuukaudessa. (THL 2016.) Yli 12-vuotiaiden lasten kohdalla tukiperhetoiminta ei taas aina välttämättä ole enää kaikista sopivin tukitoimi, mutta tarvittaessa myös isommille lapsille tai itsenäistyvälle nuorelle, on mahdollista järjestää tukiperhe (Korhonen 2005, 11).

2.2. Tukiperhetoiminta ennaltaehkäisevänä palveluna

Sosiaalihuoltolain (1301/2014, 28§) mukaan tukihenkilö tai tukiperhe voidaan järjestää lapsen terveyden tai kehityksen turvaamiseksi erityistä tukea tarvitsevalle lapselle tai hänen perheelleen. Erityistä tukea tarvitsevalla lapsella tarkoitetaan lasta, jonka kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai joka itse omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään. Lapsi voi olla myös erityisen tuen tarpeessa, jos hänellä on vaikeuksia hakea tai saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveysten palveluja kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden, päihteiden ongelmakäytön, usean yhtäaikaisten tuen tarpeen tai muun vastaavan syyn vuoksi. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 3§.) Kunnat voivat järjestää tukiperhetoimintaa itse, mutta monet kunnat käyttävät omien tukiperheiden sijaan tai niiden lisäksi erilaisten järjestöjen tarjoamia tukiperhepalveluja. Pelastakaa Lapset ry onkin yleinen tukiperhetoiminnan järjestäjä ja järjestöllä on tukiperhetoimintaa koko maassa. (THL 2016.)

Viimeisten vuosikymmenien aikana lastensuojelun avohuollon asiakasmäärät ovat olleet kasvussa. Lastensuojelun avohuollon asiakasmäärien lisäksi myös lasten huostaanottojen määrä on ollut nousussa. (Salmi & Mäkelä & Perälä & Kestilä 2012, 3.) Lastensuojelulaissa (417/2007, 36§) tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta onkin määritelty osaksi lastensuojelun avohuollon tukitoimia. Aiemmin tukiperhetoiminta oli myös kokonaan sidottu lastensuojelun asiakkuuteen ja tukiperheessä käyvältä lapselta vaadittiin lastensuojelun asiakkuus. Uuden sosiaalihuoltolain (1301/2014) myötä tukiperheen saaminen ei kuitenkaan enää vaadi tuettavalta lapselta lastensuojelun asiakkuutta.

Tukiperhetoiminta voidaan nähdä jossain määrin aikuislähtöisenä ja jopa viranomaislähtöisenä prosessina (Hongisto ym. 2004, 6). Tukiperhettä valitessa olisikin tärkeä lähteä liikkeelle tukea tarvitsevan perheen omista toiveista ja tarpeista (Korhonen 2005, 23; Pelastakaa Lapset ry 2017). Tukiperhetoiminnan aloittamista ennen olisi kuitenkin tärkeä arvioida ensimmäisenä, että vastaako juuri tukiperhetoiminta tukea tarvitsevan perheen tarpeisiin, vai olisiko jokin toinen tukimuoto perheen kohdalla parempi (Hongisto ym. 2004, 7). Perheen tarvitseman tuen tarpeen voi nähdä vaihtelevan riippuen perheen omista voimavaroista ja sosiaalisista tukiverkostoista (Perälä & Halme 2014, 225). Erityisen tärkeää on pohtia tilannetta kaikkien tukiperhetoimintaan liittyvien lasten näkökulmasta ja huomioida jokaisen tukiperheessä aikaa viettävän lapsen yksilölliset tarpeet tukiperhetoimintaa järjestettäessä. Tukiperhetoimintaan saattaa liittyä paljon muitakin lapsia perheessä käyvien tuettavien lasten lisäksi. Tukiperheellä saattaa olla esimerkiksi omia lapsia tai tukiperheessä voi käydä muidenkin perheiden lapsia tukiperhetoiminnan kautta. Tukiperhe saattaa toimia myös pitkäaikaisena sijaisperheenä, jolloin tukiperheessä voi olla samaan aikaan myös sijoitettuja lapsia. Kaikilla tukiperheessä aikaansa viettävillä lapsilla tulisi olla oikeus saada tukiperheen vanhempien huolenpitoa, tukea, aikaa ja huomiota. (THL 2016.)

Tukiperhetoiminta ei kuitenkaan ole aina ratkaisu kaikkien perheiden haastavaan elämäntilanteeseen ja tukiperhetoiminta voi jopa ylläpitää tai pitkittää perheen ongelmia. Tukiperhettä hakiessa tulisikin ottaa huomioon, että tukiperheessä vierailu merkitsee tuettavalle lapselle aina omasta perheestä ja elinympäristöstä erossa olemista. Tukiperhetoiminnan katsotaan myös onnistuvan yleensä todennäköisemmin silloin, jos tuettavan perheen vanhemmat ovat motivoituneita sitoutumaan tarjottuun tukeen. Tukiperhetoiminnan kannalta on myös tärkeää, että tuettava perhe on valmis toimimaan yhteistyössä tukiperheen ja

tukiperhetoiminnassa mukana olevien muiden toimijoiden kanssa. Tuettavan perheen tilannetta kartoitetaan ja tuettaviin lapsiin tutustutaan tarkemmin siinä kohtaa kun perheelle lähdetään etsimään tukiperhettä. Tukikäyntejä aloittaessa on myös tärkeää pohtia, että keiden perheen jäsenten tarpeista tukikäynnit aloitetaan ja mitä käynnit tukiperheessä merkitsevät tuettavalle lapselle. Tukikäyntejä aloittaessa olisi hyvä myös pohtia ennakoon, että kenen tarpeet määrittävät sen, että milloin ja mistä syistä tukiperhetoiminta lopetetaan. (Hongisto ym. 2004, 6–7.)

Tukiperhetoimintaan liittyy vahvasti yhteistyön tekeminen tukiperheen, tuettavan perheen sekä tukiperhetoimintaa järjestävän sosiaalityöntekijän välillä (Tukiperhetoiminnan käsikirja 2017). Tukiperhe saattaa esimerkiksi tarvita tukea ja ohjausta tukiperhetoiminnan aikana ja tämän vuoksi mahdollisuus riittävään yhteydenpitoon sosiaalityöntekijän kanssa on yleensä tukiperheille tärkeää (THL 2016). Tukiperheessä käyvien lasten vanhempien ja tukiperheen välinen yhteistoiminta sekä luottamuksellisuus ovat olleet myös tärkeitä lähtökohtia sille, että tuettavan lapsen on mahdollista nauttia tukiperheessä vierailuista. Tukiperheellä on vaitiolovelvollisuus, eikä tukiperhe saa siten kertoa tukiperheessä käyvän lapsen tai hänen perheensä asioista ulkopuolisille. (Pelastakaa Lapset ry 2017.) Tukisuhteen aikana voi kuitenkin tulla esille asioita, jolloin tukiperheen on otettava yhteyttä sosiaalityöntekijään. Tällainen tilanne on esimerkiksi silloin, jos tukiperheessä herää huoli heillä käyvästä lapsesta tai tämän lapsen perheestä. (Tukiperhetoiminnan käsikirja 2017.)

Tukiperhetoimintaa tai sen kaltaista toimintaa on myös muualla kuin Suomessa, mutta toiminnasta löytyvä kansainvälinen tutkimustieto on vähäistä. Ruotsissa tavallisia perheitä on kuitenkin käytetty samalla tavalla resurssina tuen ja avun antamisessa toisille perheille. Ruotsissa tukiperheessä käydään yleensä yhtenä tai kahtena viikonloppuna kuukaudessa ja toiminta on ollut samankaltaista suomalaisen tukiperhetoiminnan kanssa. Ruotsissa tukiperhetoiminta on kehitetty lähinnä auttamaan yksinhuoltajaäitejä, joilla on niukat sosiaaliset verkostot. Ruotsissa kaikilla perheille on samalla tavalla oikeus pyytää tukiperhettä ja sosiaalityöntekijä tekee päätöksen tukiperheen myöntämisestä. Toiminnan alkuperäisenä ajatuksena on ollut se, että tukiperhe auttaa omaa perhettä lähellä asuvaa perhettä ja muodostuu tukiperhetoiminnan kautta lopulta osaksi tukea tarvitsevan perheen verkostoa. Tukiperhetoiminnasta on tullut nopeasti Ruotsissa suosittua ja toiminta on kasvanut jatkuvasti. (Regnér & Johnsson 2007, 319–322.)

2.3. Tukiperhetoiminta vapaaehtoistoimintana

Vapaaehtoistyön ja vapaaehtoistoiminnan käsitteet ovat lähellä toisiaan, mutta ne painottavat eri asioita. Käsite vapaaehtoistyö painottaa enemmän yksilön konkreettista toimintaa ja silloin yksilö myös tekee omasta vapaasta tahdostaan päätöksen vapaaehtoistyön aloittamisesta. Vapaaehtoistoiminta voidaan sen sijaan ymmärtää toimintaa organisoivan järjestön toiminnaksi. Vapaaehtoistyöntekijä toimii yleensä palkatta, kun vapaaehtoistoiminnan organisoija voi saada myös toiminnan kautta palkkaa. Vapaaehtoistyön käsite on myös läheisessä suhteessa kolmannen sektorin käsitteen kanssa, joka kuvaa yhdistysten ja järjestöjen järjestämää toimintaa. (Koskiahho 2001, 16–17.)

Vapaaehtoistoiminnalla voidaan nähdä olevan tärkeä rooli osana yhteiskunnan auttamisjärjestelmää. Yhteiskunnan auttamisjärjestelmän nähdään koostuvan kolmesta eri osasta: julkisista palveluista, vapaaehtoistoiminnasta ja ihmisten oman läheisverkoston antamasta avusta. (Korhonen 2005, 8.) Poliitikot ja päättäjät ovat olleet pitkään kiinnostuneita vapaaehtoistoiminnasta kansalaisten tarjoamana voimavarana yhteiskunnalle. Vapaaehtoistoiminta onkin nähty yhtenä mahdollisuutena saada aikaan säästöjä, koska vapaaehtoistyöntekijöiden avulla voidaan vähentää julkisia palveluja. (Nylund & Yeung 2005, 13.) Vapaaehtoistoiminta sijoittuu julkisissa palveluissa toimivien ammattihenkilöiden ja ihmisten luonnollisten tukiverkostojen välille. Vapaaehtoistoiminnan avulla pyritäänkin usein vahvistamaan näitä ihmisten tukiverkostoja. (Lehtinen 1997, 6–10.) Tukiperheenä toimiminen vapaaehtoistyön muotona ei ole luonteeltaan ammatillista toimintaa eikä tukiperhe yleensä kuulu tukemansa perheen lähipiiriin. Tukiperhetoiminta perustuu siten vapaaehtoisuuteen ja se voidaan nähdä kuuluvan osaksi kolmannen sektorin toimintaa.

Vapaaehtoistoiminnassa ei ole mitään uutta vaan yhteisöt ovat erilaisin tavoin kantaneet huolta heikommista jäsenistään aina. Toisista välittäminen ja omastaan jakaminen ovat kuuluneet oleellisesti inhimilliseen toimintaan. Vapaaehtoistoiminnan voidaan nähdä muuttuneen nykyisessä yhteiskunnassa jopa entistä tärkeämmäksi globalisaation ja kaupungistumisen myötä. (Ruohonen 2003, 40.) Lasten kasvatustavoitteen on kuitenkin kuulunut perinteisesti lapsen vanhemmille. Yhteisvastuullisen lasten kasvatuksen periaatteen mukaan lasten kasvatusta ei kuitenkaan jätetä ainoastaan lapsen vanhempien vastuulle. Periaate sisältää ajatuksen ”koko kylä

kasvattaa” ja silloin vanhempien lisäksi myös muut kantavat vastuuta lapsen kasvatuksesta. (Uusikylä 2001, 118.) Tukiperhetoiminnan voi nähdä sijoittuvan tähän yhteisvastuulliseen kasvatukseen, koska silloin vanhempien lisäksi myös tukiperheenä toimivat kantavat lapsesta vastuuta tukiviikonloppujen aikana.

Vapaaehtoisuudella tarkoitetaan vapaaehtoisen omasta tahdosta liikkeelle lähtevää toimintaa, jolla on tarkoitus vaikuttaa muihin ihmisiin tai elinympäristöön myönteisellä tavalla (Korhonen 2005, 7). Vapaaehtoistyö ei ole vain vapaaehtoisten tekoja vaan se kiinnittyy vahvasti vapaaehtoisen arvoihin ja siihen mitä vapaaehtoinen pitää tärkeänä (Ruohonen 2003, 40). Vapaaehtoisuus ei ole myöskään pelkästään epäitsekkästä auttamista vaan vapaaehtoistyön tekemiseen liittyy myös vapaaehtoisen omat tarpeet ja pyrkimykset. Vapaaehtoinen voi esimerkiksi kokea vapaaehtoistyön tekemisen hyväksi vastapainoksi työelämälle ja saada siten sen kautta mielekästä tekemistä omalle vapaa-ajalleen. Vapaaehtoistyön tekeminen voi antaa myös mahdollisuuden vaikuttaa asioihin, jotka vapaaehtoinen kokee itselleen tärkeäksi. Vapaaehtoisen on myös mahdollista saada vapaaehtoistyön kautta uusia haasteita ja siten vapaaehtoinen voi oppia uusia taitoja sekä kehittyä ihmisenä. (Korhonen 2005, 12–13.) Tukiperheenä toimivat vapaaehtoiset ovat kokeneet tukiperhetoiminnan tärkeäksi motivoivaksi tekijäksi esimerkiksi lapsen kehityksen seuraamisen, lapsen ilon näkemisen sekä tukiperhetoiminnan kautta saadut yhteiset kokemukset (Pelastakaa Lapset ry 2017). Vapaaehtoistyöhön liittyvä vapaaehtoisuus, joustavuus, vapaamuotoisuus ja riippumattomuus ovat samaan aikaan toiminnan vahvuuksia ja heikkouksia (Yeung 2005, 83). Tukiperhetoiminnassa vapaaehtoisuus onkin riski toimintaan sitoutumista ja toiminnan jatkuvuutta ajattelen.

Vapaaehtoistyön periaatteista ollaan oltu melko yksimielisiä (Ruohonen 2003, 42). Suomessa vapaaehtoistyön periaatteisiin kuuluu esimerkiksi vastavuoroisuus, yhteisen ilon kokeminen, tasa-arvoisuus, palkattomuus, vapaaehtoisuus, ei-ammattimaisuus sekä luottamuksellisuus (Lehtinen 1997, 20; Ruohonen 2003, 42; Yeung 2002, 11). Vapaaehtoistyöllä ja ammatilliseen auttamiseen liittyvällä työllä on usein samantapaisia tavoitteita ja periaatteita. Vapaaehtoistyön periaatteisiin kuuluva palkattomuus kuitenkin erottaa sen selkeästi ammatillisesta työstä. (Korhonen 2005, 9.) Talouteen ja rahallisiin korvauksiin liittyvät motiivit kuuluvat liike-elämään, kun taas vapaaehtoistyön motiivina on yleensä toiminut auttamisen halu ja muista välittäminen (Ropo & Eriksson 2001, 51). Palkattomuuden periaatteesta huolimatta vapaaehtoiselle on mahdollista

korvata niitä kustannuksia, jota vapaaehtoistyön tekemisestä aiheutuu (Lehtinen 1997, 20). Tukiperhetoiminnassa vapaaehtoisille tukiperheille maksetaankin korvausta, jonka tarkoituksena on korvata lapsen hoitoon liittyvät kustannukset (Pelastakaa Lapset ry 2017). Lainsäädännössä ei ole määritelty tukiperheille maksettavien korvausten määrää ja määrä voi vaihdella kuntakohtaisesti (THL 2016).

Vapaaehtoistyö on Suomessa puhuttanut kansalaisia, sosiaalialan ammattilaisia, päättäjiä ja tutkijoita. Tämä keskustelu on yleensä liittynyt ammattilaisten ja vapaaehtoisten väliseen työnjakoon ja velvollisuuksiin. (Nylund & Yeung 2005, 13.) Vapaaehtoistyön kehittäminen onnistuu usein parhaiten vapaaehtoistyön omista lähtökohdista. Vapaaehtoistyölle tulisikin antaa tilaa ja toiminnan edellytyksiä tulisi tukea. (Lehtinen 1997, 57.) Vapaaehtoistyön tulee kuitenkin aina olla ohjattua ja jonkin tahon järjestämää (Korhonen 2005, 9). Vapaaehtoistyö vaatii useimmiten ammatillista tukea esimerkiksi vapaaehtoisten hankkimiseen, koulutukseen, työnohjaukseen, jatkokoulutukseen, palkitsemiseen ja virkistämiseen. On myös tärkeää, että ammatillista tukea on käytettävissä silloin kuin vapaaehtoiselle tulee pulmia tai kysymyksiä. (Ruohonen 2003, 52.) Vapaaehtoistoiminnan organisoiijalla on tärkeä rooli ja toimintaa järjestävä taho on yleensä keskeisenä vaikuttajana siinä, kuinka tärkeäksi vapaaehtoiset kokevat oman toimintansa ja oman työnsä arvostuksen. Vapaaehtoinen todennäköisesti sitoutuu vapaaehtoistyöhön pidemmäksi aikaa, jos hän kokee oman panoksensa olevan yhteiskunnalle arvokas. (Yeung 2007, 164.)

Vapaaehtoistyöntekijä nähdään usein sellaisena henkilönä, jonka tehtäväkuvaan kuulu vaitiolovelvollisuuden noudattaminen ja puolueettomana pysyminen (Emt. 2002, 11). Vapaaehtoinen auttamistyö usein kuitenkin tukee jollain tavalla sosiaalialan ammatillista työtä. Vapaaehtoisella saattaa siten olla välittäjän rooli apua tarvitsevan ja ammatillisen avun välillä. (Korhonen 2005, 9.) Tukiperhetoiminnassa tämä voi tarkoittaa esimerkiksi viestin viemistä tuettavan perheen ja sosiaalityöntekijän välillä, jos vapaaehtoisella herää jokin huoli tuettavan perheen suhteen. Vapaaehtoistoiminnan tulisi kuitenkin olla luonteeltaan ennaltaehkäisevää työtä ja korjaavan työn tekeminen tulisi olla ammatikseen auttamistyötä tekevän tahon vastuulla. (Lehtinen 1997, 19.)

2.4. Tukiperhetoiminta aiemmassa tutkimuksessa

Tukiperhetoimintaa on tutkittu aika vähän ja suoraan tukiperheisiin liittyvää kirjallisuutta ei juurikaan ole. Tukiperhetoimintaan liittyviä pro gradu –tutkielmia ja opinnäytetöitä on kuitenkin tehty jonkin verran. Tukiperhetoimintaa on tutkittu aiemmin esimerkiksi tukiperheiden, tukiperhettä odottavien lasten ja heidän vanhempien, lapsuudessa tukiperheessä käyneiden aikuisten, lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden sekä organisaatioiden näkökulmasta. Tutkimukset on toteutettu esimerkiksi erilaisten haastattelujen, kyselylomakkeiden ja organisaatioiden asiakirjojen avulla.

Outi Niemen vuonna 2011 valmistuneessa pro gradu –tutkielmassa tukiperhetoimintaa on tarkasteltu tukiperheiden näkökulmasta lastensuojelun vapaaehtoistyönä. Niemi on tarkastellut aihetta Pelastakaa Lapset ry:n tukiperheiden näkökulmasta ja tutkimus on toteutettu tukiperhekyselyn kautta. Tutkielmassa on pyritty selvittämään, että mitkä ovat tukiperheiden tehtävät ja millaista tukiperhetoimintaa on tukiperheiden näkökulmasta. Tutkielmassa on myös kartoitettu tukiperheiden motiiveja ja heidän kokemuksia siitä, että millaista tukea he tarvitsevat toimiessaan tukiperheenä. Viimeiseksi tutkielmassa on selvitetty tukiperhetoimintaa osana lastensuojelun vapaaehtoistoimintaa. Tukiperhekyselyssä tukiperheiltä oli kysytty syitä tuettavan perheen tuen tarpeelle. Tukiperheet olivat maininneet syiksi esimerkiksi yksinhuoltajuuden, vanhemman väsymyksen, vanhemman oman tarpeen, tukiverkoston puuttumisen ja miehen mallin tarpeen. Vastausten mukaan tukiperheen tarve oli johtunut useammin tuettavan perheen omasta tilanteesta kuin esimerkiksi tuettavaan lapseen liittyvistä syistä. Tukiperheiltä oli kysytty tukiperhetoimintaan liittyvistä haasteista ja tulosten mukaan tukiperheet olivat useimmiten maininneet lapseen liittyvät tekijät. Tukiperheet kokivat haastavimmiksi tekijöiksi esimerkiksi lapsen ylivilkkouden, levottomuuden sekä rajojen noudattamiseen liittyvät seikat. Tukiperhekyselyssä oli kysytty myös tukiperheiden omista motiiveista olla mukana tukiperhetoiminnassa. Tukiperheet olivat tuoneet esille auttamisen halua, itselle saatua iloa, yhteiskuntavastuuta, elämäntapaa ja tuettavista lapsista johtuvia syitä. Tutkielman lopussa oli pohdittu sitä, että tutkielmassa olisi ollut mielenkiintoista tarkastella aihetta myös tuettavien perheiden näkökulmasta, jolloin perheiden vastauksia olisi pystynyt vertailemaan toisiinsa. (Niemi 2011.) Tässä tutkimuksessa pyrin tekemään vertailevaa tutkimusta, koska tutkimuksessa on esillä molempien tukiperhetoiminnan osapuolien näkökulmat.

Hannele Sarjakiven vuonna 2000 valmistuneessa pro gradu -tutkielmassa käsitellään tukiperhetoiminnan merkitystä lastensuojelun avohuollon asiakkaiden näkökulmasta. Tutkielmassa oli tarkoitus selvittää, että miten tukiperhetoiminnan tuettavat perheet kokevat tämän tuen merkityksen. Tutkielmassa myös pohdittiin tukiperheiden roolia tuettavien perheiden vanhempien voimavarojen kartoittajana ja vanhempien valtaistumisen toteuttajana. Viimeisenä tutkimustehtävänä oli selvittää, että minkälaisia merkityksiä tukiperhetoiminnalla on tuettavan perheen omissa sosiaalisissa suhteissa. Tutkielmaan haastateltiin yhteensä viittä perhettä, jotka olivat käyttäneet tukiperhepalvelua. Tutkielman tuloksissa esitettiin, että perheille tuli tarve ulkopuoliselle tuelle hyvin erilaisissa tilanteissa. Yksinhuoltajuus tuli kuitenkin tuloksissa erityisesti esille, koska tutkimukseen osallistuneista viidestä perheestä yhtä lukuun ottamatta kaikki olivat yksinhuoltajaperheitä. Tukiperheen tarvetta perusteltiin myös hiljalleen kehittyneellä uupumuksella tilanteissa, joissa äiti oli yksin vastuussa lapsista. Tutkielman tulosten mukaan vanhempien odotukset vapaa-ajan suhteen olivat välillä hyvinkin korkealla, mutta vapaa-ajan koittaessa siitä ei välttämättä osattu iloita. Tutkielman tuloksissa esitettiin, että vanhemmille tuen tarpeen myöntäminen oli raskas asia. Tutkielmassa tähän esitettiin syyksi esimerkiksi tuettavien perheiden vanhempien ennakoluuloja siitä, että tukea tarvitseva äiti olisi huono vanhempi. Tutkielman lopussa pohdittiin, että tukiperhetoimintaa olisi mahdollista kehittää perhelähtöisemmäksi. Tämä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi siten, että sosiaalityöntekijä tekisi tuettavan perheen kanssa yhteistyössä kokonaisvaltaisen tilannearvion ennen tukiperhetoiminnan aloittamista. (Sarjakivi 2000.)

Outi Märijärven ja Suvi Saksan vuonna 2015 valmistuneessa opinnäytetyössä tarkastellaan tukiperhetoimintaa tukiperheenä toimivien näkökulmasta. Tutkimuksessa haluttiin tietää, että miksi tukiperheet ovat lähteneet toimintaan mukaan, miten he kokevat toiminnan, millaisia valmiuksia perheen mielestä tulee olla tukiperheenä toimivilla ja miten yhteistyö on toiminut eri tahojen kanssa. Tutkimuksen tuloksissa esitettiin, että perheillä oli erilaisia syitä lähteä toimintaan mukaan ja tulokset olivat osittain yhteneviä Outi Niemen pro gradu -tutkielman kanssa. Tukiperheet olivat nostaneet esille esimerkiksi auttamisen halun ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen. Tämän lisäksi syyt saattoivat liittyä omaan perhetilanteeseen eli esimerkiksi tukiperheeksi ryhtymisen taustalla saattoi olla se, että perheessä ei ollut omia lapsia. Toisaalta perhe saattoi myös kokea hyödylliseksi sen, että omat lapset saivat seuraa tuettavista lapsista. Tulosten mukaan kokemukset tukiperhetoiminnasta olivat yleensä positiivisia silloin, kun kaikki

sujuu hyvin. Tukiperhetoiminta koettiin kuitenkin raskaaksi silloin kun tukisuhde toimi huonosti.
(Märijärvi & Saksa 2005.)

3. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1. Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa tukiperhetoimintaan mukaan lähtemiseen liittyviä motiiveja ja esteitä internetkeskustelujen valossa. Tämän tutkimuksen avulla haluan siis selvittää, että minkä vuoksi tukiperhetoimintaan halutaan lähteä mukaan ja toisaalta mikä tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisessä arveluttaa. Tulen lähestymään aihetta seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

- 1. Miten tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiiveja perustellaan internetkeskusteluissa?*
- 2. Millaisia esteitä tukiperhetoimintaan mukaan lähtemiseen liittyen voidaan havaita internetkeskusteluista?*

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tavoitteena on kartoittaa tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiiveja. Tämän tutkimuskysymyksen vastaukset sisälsivät lähinnä myönteistä pohdintaa tukiperhetoiminnasta ja tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisestä. Toisen tutkimuskysymyksen tavoitteena on kartoittaa, että minkälaisia esteitä tukiperhetoimintaan mukaan lähtemiseen liittyy. Tämän tutkimuskysymyksen vastaukset sisälsivät taas enemmän kielteisiä ajatuksia tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisestä. Näiden kahden tutkimuskysymyksen tavoitteena on toimia toisiaan täydentävästi ja antaa siten kattava kuva tukiperhetoimintaan mukaan lähtemiseen liittyvistä ajatuksista. Valitsin nämä tutkimuskysymykset, koska huomasin keskusteluketjujen sisältävän paljon pohdintaa tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen herättämistä ajatuksista. Keskustelua käytiin sekä tukiperheiden että tuettavien perheiden näkökulmista ja halusin, että nämä molemmat näkökulmat tulevat esille myös tässä tutkimuksessa. Tällä tavoin tutkimuksen tuloksiin oli myös mahdollista saada samanlaista dialogisuutta, joka oli myös vahvasti esillä internetkeskusteluissa. Suurin osa aiemmin tehdyistä tutkimuksista liittyen tukiperhetoimintaan on tehty vain toisen toimintaan liittyvän osapuolen näkökulmasta ja tämän vuoksi koen, että tällaiselle dialogiselle näkökulmalle on myös tarvetta.

Sana motivaatio on johdettu latinalaisesta sanasta 'movere'. Sanalla on tarkoitettu liikkumista ja myöhemmin sanan merkitys on laajentunut tarkoittamaan myös käyttäytymistä virittävien sekä käyttäytymistä ohjaavien tekijöiden järjestelmää. Motivaatio tarkoittaa psyykkistä tilaa, joka määrää millä vireydellä ja mihin suuntautuneena yksilö toimii erilaisissa tilanteissa. Motiivi taas on motivaation kantasana ja motiivit ohjaavat yksilön toimintaa kohti tiettyä päämäärää. Motiivi on siis vaikutin, joka ylläpitää henkilön motivaatiota. (Peltonen & Ruohotie 1987, 20–22.) Motivaatiopsykologialla on pyritty selittämään miksi ihmiset valitsevat erilaisista vaihtoehdoista tietyn tavan toimia tai ajatella. Motivaatiopsykologiassa käytetään monenlaisia käsitteitä ja motivaation on nähty liittyvän läheisesti esimerkiksi tarpeisiin, jotka ovat perusluontoisia motiiveja. Tavoitteet ja päämäärät ovat taas yksilön tiedostamia ja johonkin tiettyyn asiaan selkeästi kohdistuvia motiivirakenteita. Arvot, arvostukset ja intressit ovat myös läheisesti yhteydessä motivaation käsitteeseen. (Salmela-Aro & Nurmi 2005, 10.)

Motivaation keskeinen teoreettinen kysymys on liittynyt siihen, että työntääkö jokin asia ihmiset liikkeelle vai vetääkö jokin asia ihmiset puoleensa. Varhaisimmat motivaatioteoriat kallistuivat ensimmäisen vaihtoehdon kannalle, jolloin motivaation nähtiin perustuvan sisäisiin tarpeisiin. Myöhemmin alettiin kuitenkin myös tutkia toista vaihtoehtoa eli mitkä ulkoiset asiat vetävät ihmisiä puoleensa. (Nurmi & Salmela-Aro 2005, 6.) Motiivina voi toimia sisäinen tai ulkoinen kannustin, joiden avulla vaikutetaan siihen, että kuinka innokkaasti yksilö pyrkii tavoitteisiin (Peltonen & Ruohotie 1987, 20). Motivaatio on täysin ulkoista silloin, kuin yksilö toimii jonkin välinearvon, kuten esimerkiksi rahallisen korvauksen vuoksi (Vartiainen & Nurmela 2005, 190). Tukiperhetoiminnasta saadut rahalliset korvaukset ovat pieniä, joten toiminnan kannustimena toimii yleensä sisäiset motiivit. Sisäiset palkkiot ovat yleensä ulkoisia palkkioita tehokkaampia, koska ne ovat pidempiaikaisia ja voivat muodostua siten pysyväksi motivaation lähteeksi. Sisäistä ja ulkoista motivaatioita ei ole mahdollista kuitenkaan nähdä täysin toisistaan riippumattomina asioina ja usein ne täydentävät toisiaan. (Peltonen & Ruohotie 1987, 25–26.) Yleensä yksilön toiminnan taustalla onkin useita motiiveja, joiden vaikutuksesta yksilön toiminta suuntautuu yhteen päämäärään (Madsen & Egidius 1974, 37).

3.2. Sosiaalinen konstruktionismi tutkimuksen tietoteoreettisena viitekehyksenä

Tutkimuksen tietoteoreettisena viitekehyksenä toimii sosiaalinen konstruktionismi. Sosiaalista konstruktionismia on ollut hankala täysin määritellä, koska siitä kirjoittavien tutkijoiden ideologioille ei ole voitu nimittää yhtä kaikkia yhdistävää tekijää. Ei ole siis olemassa sellaista yhtä ominaisuutta, jonka voisi tunnistaa sosiaalista konstruktionismia kuvaavaksi. (Burr 1995, 2.) Vivien Burr (1995, 3-5) on kuitenkin määritellyt neljä asiaa, joihin sosiaalisen konstruktionismin harjoittajan on uskottava. Ensimmäiseksi tutkijan tulee säilyttää kriittinen asenne itsestään selvää tietoa kohtaan, jotta tutkijan on mahdollista ymmärtää paremmin häntä ympäröivää maailmaa. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkija tarkastelee kriittisesti myös omia tekemiään havaintoja. Toiseksi sosiaalisessa konstruktionismissa täytyy ottaa huomioon historian ja kulttuurin määrittämät erityispiirteet. Tutkijan tulee huomioida historian ja kulttuurin vaikutus tutkimuksen aineiston tuottajiin sekä tutkijan omiin havaintoihin. Kolmanneksi tutkimusta tehdessä tulee tiedostaa, että erilaiset sosiaaliset prosessit ylläpitävät tietoa. Tähän liittyy ihmisten välinen kielellinen vuorovaikutus, joka onkin erityisenä mielenkiinnon kohteena sosiaalisessa konstruktionismissa. Viimeiseksi tutkijan tulee muistaa, että tieto ja sosiaalinen toiminta ovat toisistaan riippuvaisia. Tämän tutkimuksen tulosten ja johtopäätösten esittelyssä olen pyrkinyt noudattamaan näitä neljää asiaa, jotka ovat tämän tutkimuksen viitekehyksen kannalta oleellisia.

Sosiaalisen konstruktionismin mukaan sosiaalinen todellisuus rakennetaan sosiaalisessa ja kielellisessä vuorovaikutuksessa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tässä tutkimuksessa kielellinen vuorovaikutus onkin erityisen tärkeässä roolissa, koska tutkimuksen aineisto sisältää vuorovaikutuksen kautta muodostunutta tekstiä. Sosiaalisessa konstruktionismissa kieli nähdään suhteelliseksi, tilannesidonnaiseksi, seurauksia tuottavaksi, käyttäjistään riippuvaiseksi ja sosiaalisen elämän kannalta merkitykselliseksi (Emt. 2006). Tämän tutkimuksen aineistosta kaikki nämä edellä luetellut kielen käyttöön liittyvät tekijät nousevat vahvasti esille. Tutkimuksen aineistossa esiintynyt kieli on riippuvaista tekstin tuottajasta ja sen voi myös nähdä aiheuttavan mahdollisesti seurauksia tekstin lukijalle. Tutkimuksen aineiston kirjoittajien tuottama teksti on myös suhteellista ja liittyy yleensä sen hetken elämäntilanteeseen sekä tämän tilanteen herättämiin ajatuksiin. Aineiston teksti voi olla myös sosiaalisen elämän kannalta merkityksellistä siten, että keskustelupalstoilla käyty vuorovaikutus voi vaikuttaa tukiperhetoiminnasta kiinnostuneen henkilön motiiveihin lähteä mukaan tukiperhetoimintaan.

3.3. Laadullinen tutkimus ja aineiston analyysi

Tämä tutkimus on tutkimusstrategialtaan laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadullinen menetelmä tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa on käytetty laadullista aineistoa eli toisin sanoen aineistoni sisältää tekstiä (Eskola & Suoranta 2014, 15; Rantala 2015, 109). Laadullista tutkimusta on usein kuvattu vastakkaisena määrälliselle tutkimukselle (Alasuutari 1999, 31–32). Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään tarkasteltavia ilmiöitä tutkittavien näkökulmasta, joten laadullinen tutkimus kohdistuu laadullisiin seikkoihin, määrällisten seikkojen sijaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 150). Tässä tutkimuksessa olen kiinnostunut tukiperhetoiminnan taustalla olevista motiiveista ja esteistä, joiden kuvaileminen onnistuu laadullisen aineiston avulla syvällisemmällä tasolla. Laadullisen aineiston kautta tutkimuksen tulokset on myös mahdollista esittää dialogisessa muodossa hyödyntämällä aineistosta poimittuja sitaatteja.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan rooli on erityisen keskeinen verrattuna määrälliseen tutkimukseen. Laadullisen tutkimuksen tekeminen on myös tietyllä tapaa määrällisen tutkimuksen tekemistä vapaampaa ja se antaa tutkijalle mahdollisuuden tehdä tutkimusta joustavammin. (Eskola & Suoranta 2014, 20.) Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusraportin eri vaiheet, kuten esimerkiksi aineiston kerääminen ja sen analysointi, voivat liittyä hyvin läheisesti toisiinsa. Raportin eri vaiheita ei siten välttämättä ole mahdollista aina erotella selkeästi omiksi osa-alueiksi, kuten esimerkiksi määrällisessä tutkimuksessa usein tehdään. (Tuomi & Sarajärvi 2008, 150.) Laadullista tutkimusta luonnehditaan tietyllä tapaa prosessiksi, jossa tutkimuksen eri vaiheet eivät välttämättä ole selkeästi jäsenneiltyjä. Tutkimusta koskevat ratkaisut muotoutuvatkin usein vähitellen tutkimuksen edetessä. (Kiviniemi 2015, 74.) Tässä tutkimuksessa on noudatettu edellä kuvatulla tavalla laadullisen tutkimuksen prosessia ja tutkimuksen eri vaiheet ovat rakentuneet osittain samanaikaisesti. Tällä tavoin tutkimuksen suuntaa on ollut mahdollista hakea pidempään ja tutkimuksen lopullinen suunta on muovautunut kaikkien tutkimuksen eri vaiheiden aikana.

Tätä tutkimusta tehdessä lähdin liikkeelle puhtaalta pöydältä enkä muodostanut tutkimuksen tuloksista hypoteesia etukäteen. Laadullisessa tutkimuksessa hypoteesittomuudella tarkoitetaan sitä, että tutkimus on jäsenneilty ilman etukäteen luotuja ennako-odotuksia tutkimuksen tuloksista (Eskola & Suoranta 2014, 19). Päädyin tähän, koska halusin pitää oman mieleni

avoimena ja antaa siten tutkimuksen tuloksille mahdollisuuden yllättää. Halusin myös estää tällä tavalla sen, että omat ennalta luodut odotukseni johdattelisivat jollain tapaa tutkimuksen tuloksia. Tavoitteistani huolimatta olen tutkimusta tehdessä kuitenkin huomionut sen, että tekemiini havaintoihin vaikuttaa myös aina aiemmat kokemukseni (Emt. 2014, 19). Tukiperhetoimintaan liittyvät aiemmat kokemukseni ovat vähäisiä, mutta työkokemukseni kautta olen kuitenkin voinut muodostaa tietynlaisen mielikuvan tukiperhetoiminnasta. En kuitenkaan halunnut aiemmista mielikuvistani huolimatta muodostaa tutkimukselle sellaista asetelmaa, joka rajaisi tämän tutkimuksen tekemistä millään tavalla. Uuden oppimisen edellytyksenä onkin, että tutkija tiedostaa nämä omat ennakko-oletuksensa ja ottaa ne myös huomioon tutkimuksen teon aikana (Emt. 2014, 20). Tämän tutkimuksen kannalta koin hyödylliseksi sen, että tutkimuksen aineisto on muodostunut vapaalla tavalla tutkijasta riippumatta. Tällä tavoin en ole tutkijan ominaisuudessa voinut rajata tutkimuksen tuloksia esimerkiksi johdattelemalla tutkimuksen aineiston tuottajia.

Pertti Alasuutari (1999, 39–44) on esittänyt, että laadullisen tutkimuksen analyysissä on kaksi vaihetta: havaintojen pelkistäminen ja arvoituksen ratkaiseminen. Ensimmäisessä vaiheessa tutkija kiinnittää huomion vain niihin asioihin, jotka ovat tutkimuksen kannalta kaikista olennaisimpia. Tästä tarkastelusta tutkijalle muodostuu eräänlaisia raakahavaintoja, jotka tekevät tutkimuksen teosta hieman helpommin hallittavissa olevaa. Seuraavaksi havaintoja pelkistetään entisestään karsimalla havaintomäärää eri havaintoja yhdistelemällä. Tähän kohtaan päästään etsimällä havainnoista yhteinen nimittäjä eli muodostetaan sellainen sääntö, joka pätee koko tutkittavaan aineistoon. Toisessa vaiheessa eli arvoituksen ratkaisemisessa tutkimuksen tuloksia tulkitaan. Laadullisessa tutkimuksessa tämä merkitsee sitä, että tutkija tekee käytössään olevien vihjeiden pohjalta tulkintaa tutkimastaan ilmiöstä. Käytännössä näiden kahden vaiheen voidaan kuitenkin nähdä kietoutuvan toisiinsa.

Tein tämän tutkimuksen noudattamalla näitä edellä esitettyjä ohjeita havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta. Suoritin tutkimuksen ensimmäisen vaiheen eli havaintojen pelkistämisen käyttämällä analyysimenetelmänä teemoittelua. Teemoittelua suositellaan aineiston analyysitavaksi, jos tutkijan tarkoituksena on ratkaista jokin käytännön ongelma. Teemoittelun avulla pyritäänkin keräämään aineistosta oman tutkimuksen kannalta olennaiset asiat. (Eskola & Suoranta 2014, 179.) Aloitin analyysin keräämällä keskustelupalstalta ne keskusteluketjut, joiden ajattelin olevan tutkimukseni kannalta mahdollisesti merkityksellisiä.

Kopion nämä keskusteluketjut ja muodostin niistä yhtenäisen tekstitiedoston tekstinkäsittelyohjelmaan. Keräämäni aineisto oli laaja, joten ennen varsinaisen teemoittelun aloittamista järjestin aineistoni helpommin hallittavaan muotoon. Teemoittelu ei yleensä käytännössä onnistu ilman, että aineistoa jollain tavalla järjestetään (Ronkainen & Pehkonen & Lindblom-Yläne & Paavilainen 2011, 118).

Aineiston järjestämisen jälkeen jatkoin havaintojen pelkistämistä karsimalla tätä muodostamaani havaintomäärää koodaamisen avulla. Koodaaminen tarkoittaa aineiston järjestämistä esimerkiksi ryhmittelemällä aineisto erilaisiin luokkiin, jotka sisältävät yhteneviä piirteitä (Rantala 2015, 112). Koodasin aineiston kahteen erilaiseen luokkaan eli aineistosta esiin nousseisiin tukiperhetoimintaan liittyviin motiiveihin ja esteisiin. Koodaamisen tavoitteena on se, että tutkija pystyy sen jälkeen hahmottamaan helpommin mitkä asiat liittyvät mihinkin tutkimuskohteeseen (Ronkainen ym. 2011, 118). Koodaamisen jälkeen aloitin vasta varsinaisen teemoittelun ja havaintojen yhteiseksi nimittäjäksi muodostuivat tämän tutkimuksen tutkimuskysymykset. Tutkimuskysymysten käytössä tutkijan on keskeistä kiinnittää huomiota siihen, mitä kunkin teeman kohdalla kerrotaan ja mitä merkityksiä aineistosta on mahdollista löytää tutkimuskysymysten avulla (Moilanen & Räihä 2015, 61). Tutkimuskysymysteni avulla teemoittelin koodatun aineiston lopulliseen muotoonsa, jonka avulla tutkimuksen analyysi tehtiin. Teemoja muodostui yhteensä kuusi, joista kolme koskivat tukiperhetoimintaan liittyviä motiiveja ja kolme koskivat tukiperhetoimintaan liittyviä esteitä.

Havaintojen pelkistämisen jälkeen siirryin arvoituksen ratkaisemiseen eli analyysin tekemiseen ja tutkimuksen tulosten tulkitsemiseen. Pyrin toteuttamaan ja esittämään analyysivaiheen toistettavalla tavalla, jotta tutkimuksen lukija pääsisi tutkimusprosessiani seuraamalla vastaaviin tuloksiin (Mäkelä 1990, 53). Teemoittelua tehdessä tutkijan onkin tärkeä pysyä uskollisena aineistolle ja varoa sellaisten teemojen muodostamista, joita aineistosta ei todellisuudessa löydy (Moilanen & Räihä 2015, 62). Analyysivaiheessa kävinkin aineiston läpi jokaisen teeman kohdalla huolellisesti useaan kertaan, jotta aineiston ja tekemieni tulkintojen välillä ei olisi ristiriitoja. Analyysin arvioimisen kannalta on tärkeää, että tutkimuksen lukija pystyy seuraamaan tutkijan päättelyä ja lukijalle annetaan mahdollisuus hyväksyä tai riitauttaa tutkijan tekemät tulkinnat (Mäkelä 1990, 53).

3.4. Internetkeskustelut tutkimuksen aineistona

Internet on nykyään vahvasti esillä ihmisten elämässä ja erityisesti länsimaissa internetin voidaan nähdä olevan tärkeä osa ihmisten arkea (Laaksonen & Matikainen & Tikka 2013, 9). Suomalaiset käyttävät internetiä yhä enemmän ja internetin käyttäjien määrä on ollut jatkuvasti kasvussa. Tilastokeskuksen tilastojen avulla on tutkittu suomalaisten 16–89 vuotiaiden internetin käyttöä. Tilastojen mukaan 88 % suomalaisista käytti internetiä ja 72 % suomalaisista käytti internetiä useamman kerran saman päivän aikana. (Tilastokeskus 2016.) Internetin käyttö tutkimuksen tekemisessä on kasvattanut tutkijoiden joukossa suosiota ja tätä ilmiötä on selitetty esimerkiksi internetin tärkeällä roolilla nykyisessä yhteiskunnassa (Laaksonen ym. 2013, 9). Tutkijan on mahdollista käyttää tutkimuksen teossa internetiä monilla eri tavoilla. Internet voi toimia tutkijalle esimerkiksi tutkimuksen kohteena, tutkimusvälineenä tai tutkimuksen aineiston lähteenä (Kuula 2011, 169; Laaksonen ym. 2013, 9; Markham 2004, 97). Tässä tutkimuksessa käytin internetiä viimeisellä tavalla eli keräsin tutkimuksen aineiston internetistä.

Tutkimusaineistot voidaan jakaa yksinkertaisesti tutkimuksen tekemisen avulla muodostettuihin ja luonnollisesti syntyneisiin aineistoihin. Tutkimuksen teossa syntyneiksi aineistoiksi lasketaan ne aineistot, jotka ovat olemassa nimenomaan tutkimuksen teon vuoksi. Tällaisia aineistoja ovat esimerkiksi erilaisista haastatteluista tai kyselyistä muodostuneet aineistot. Luonnollisia aineistoja ovat taas sellaiset aineistot, jotka ovat olemassa riippumatta tutkimuksen tekijästä, kuten esimerkiksi julkisille verkkosivuille muodostuneet keskusteluketjut. (Ronkainen 2011, 108.) Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty internetin keskustelupalstoilta, enkä ole itse osallistunut näihin keskusteluihin. Tutkimuksen aineisto on siten muodostunut luonnollisella tavalla, koska en ole itse vaikuttanut tutkimuksen aineiston sisältöön.

Internetistä löytyy erilaisten teemojen ympärille syntyneitä verkkoyhteisöjä, joissa voi olla todella laaja ja aktiivinen käyttäjäkunta (Hänninen 2003, 3). Internetin keskusteluryhmät ovat foorumeita, joihin palstan käyttäjien on mahdollista lähettää viestejä ja joita muut palstan käyttäjät voivat halutessaan kommentoida. Verkon keskustelupalstat on taas mahdollista jakaa kahteen ryhmään: avoimiin ryhmiin ja suljettuihin ryhmiin. Avoimille keskustelupalstoille kenen tahansa on mahdollista kirjoittaa viestejä, kun taas suljetut tai osittain suljetut keskustelupalstat ovat vain joidenkin ihmisten käytettävissä. (Haasio 2008, 193–194.) Tämän tutkielman aineistona käytetyt

keskustelut löytyvät avoimilta keskustelupalstoilta ja ovat siten vapaasti kaikkien luettavissa sekä kommentoitavissa.

Internetin keskustelupalstat mielletään yleensä puoliorganisoiduiksi, jolloin keskustelupalstalta löytyy ylläpitäjä, mutta yksittäiset ihmiset saavat tuottaa keskustelupalstoille sisältöä (Kuula 2011, 173). Keskustelupalstoilla tapahtuvan keskustelun voidaan nähdä olevan ainakin osittain julkisempaa verrattuna yksityiseen keskusteluun (Hänninen 2003, 3; Kuula 2011, 14; Laaksonen ym. 2013, 16). Erilaisille verkkolehtien ja organisaatioiden ylläpitämille keskustelupalstoille on kuitenkin tyypillistä se, että keskusteluissa ei käytetä oikeita nimiä, vaan keskustelu käydään joko nimimerkeillä tai kokonaan anonyymisti (Kuula 2011, 184). Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty puoliorganisoidulta keskustelupalstalta, jossa keskustelua käydään lähinnä anonyymisti tai nimimerkeillä.

Internetin erityispiirteenä on pidetty sen riippumattomuutta ajasta tai paikasta (Hänninen 2003, 8; Laaksonen ym. 2013, 11). Internetissä vuorovaikuttamiseen onkin mahdollista osallistua maantieteellisestä sijainnista ja kellonajasta riippumatta. Internetissä kommunikointi voi tapahtua synkronisissa palveluissa tai asynkronisissa palveluissa. Synkronisissa palveluissa kommunikaatio tapahtuu reaaliaikaisesti ja nopeasti. Asynkronisissa palveluissa taas keskustelijoiden viestit ovat yleensä pidemmän aikaa luettavissa viestin lähettämisen jälkeen ja keskustelijoiden vastaukset saattavat tulla viiveellä. (Arpo 2005, 20.) Tutkimukseni aineisto on kerätty asynkronisista palveluista eli keskustelupalstoilta, joissa keskustelu ei aina tapahdu reaaliaikaisesti. Keskusteluketjuihin saattaa esimerkiksi tulla uusia kommentteja vielä useamman vuoden tauonkin jälkeen. Tällaisen eriaikaisen vuorovaikutuksen voidaankin nähdä tuovan omia erityispiirteitä keskustelijoiden väliseen vuorovaikutukseen (Matikainen 2006, 179).

Internetin keskustelupalstat sisältävät käytännössä ainoastaan tekstiä, mutta verkkokeskusteluissa on havaittavissa myös puhetta muistuttavaa kommunikaatiota. Tämä johtuu esimerkiksi siitä, että keskustelupalstoilla vuorovaikuttaminen on yleensä nopeampaa ja siten enemmän puhetta muistuttavaa, kuin perinteinen kirjallinen kommunikointi. Keskusteluryhmät onkin mahdollista nähdä uutena rajankäyntinä kirjallisen ja suullisen vuorovaikuttamisen välillä. (Arpo 2005, 16–17.) Verkossa tapahtuvassa vuorovaikuttamisessa on siitä huolimatta omat erityispiirteensä, kuten esimerkiksi nonverbaalisten sosiaalisten vihjeiden puuttuminen, jotka

kuuluvat kasvokkain tapahtuvaan keskusteluun. Sosiaalisia vihjeitä on kuitenkin mahdollista paikantaa esimerkiksi keskustelupalstalla vaihdettujen viestien tyylin ja sisällön perusteella. (Matikainen 2006, 180-182.)

Toteutin tämän tutkimuksen aineistolähtöisesti, jolloin tutkimuksen pääpaino oli aineistosta esiin nostettavissa seikoissa ja tutkimuksen teoriaosuuden rakensin aineiston lähtökohdista. Aineistolähtöisen analyysin voi ajatella olevan tarpeellinen varsinkin silloin, kun kaivataan perustietoa jostain ilmiöstä (Eskola & Suoranta 2014, 19). Tutkimusaineistoni on kerätty Vauva.fi-sivustolla käydyistä verkkokeskusteluista. Vauva.fi on Vauva-lehden verkkosivusto, jonka ylläpitäjänä toimii Sanoma Media Finland Oy. Hain tämän tutkimuksen toteuttamista varten kirjallisesti tutkimuslupaa ja tutkimuslupa on saatu Sanoma Media Finland Oy:n päätoimittajalta tammikuussa vuonna 2018.

Keräsin tutkimuksen aineiston hakemalla Vauva.fi-sivuston hakukentässä tukiperheisiin liittyviä keskusteluita käyttämällä hakusanaa ”tukiperhe”. Tällä hakusanalla löysin yli 400 keskusteluketjua ja kävin nämä kaikki keskusteluketjut läpi. Rajasin aineistostani pois ainoastaan ne keskusteluketjut, joiden koin olevan tutkimukseni kannalta merkityksettömiä. Tässä vaiheessa en vielä halunnut rajata aineistoani selkeästi esimerkiksi tiettyyn teemaan liittyviin keskusteluihin, koska en ollut vielä lyönyt lukkoon tarkkoja tutkimuskysymyksiäni ja halusin kerätä kattavan aineiston. En halunnut myöskään rajata tutkimuksen aineistoon päätyviä keskusteluja esimerkiksi jollain tietyllä aikarajauksella, koska en huomannut eri vuosina käytyjen keskustelujen sisältöjen välillä merkittäviä eroja. Kopioin keskusteluketjut tekstinkäsittelyohjelmaan ja järjestin aineiston helpommin luettavaksi muokkaamalla sen yhtenäiseksi tekstitiedostoksi. Ensimmäinen versio keräämästäni aineistosta oli tekstitiedostoksi järjestettynä kokonaisuudessaan 246 sivun mittainen ja se sisälsi yhteensä 140 keskusteluketjua. Tukiperhetoimintaan liittyen oli syntynyt joka vuosi uusia keskusteluketjuja ja tutkimuksen aineistona käytetyt keskustelut oli käyty vuosien 2005–2017 aikana. Tutkimuskysymysten tarkentamisen jälkeen rajasin tätä laajaa aineistoa vielä tutkimuskysymysteni avulla. Tutkimuksessa käytetty lopullinen aineisto sisälsi tämän rajaamisen jälkeen 28 keskusteluketjua.

3.5. Tutkimuksen eettiset lähtökohdat

Tutkimuksen lähtökohtana tulisi olla tutkittavien ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen sekä yksityisyyden suojaaminen. Tutkimuksen tekijän tulee myös välttää vahingon aiheuttamista tutkittaville. (Kuula 2011, 192.) Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty keskusteluketjuista, joissa kuka tahansa voi anonymisti aloittaa uusia keskusteluja ja osallistua muiden aloittamiin keskusteluihin. Anonymisyys voi tuoda mukanaan sekä haittoja että mahdollisuuksia tutkimuksen tekemisen näkökulmasta. Tämän tutkimuksen varsinaisena kohteena eivät ole kuitenkaan keskusteluketjuissa vuorovaikuttavat keskustelijat vaan tämän tutkimuksen aiheesta käydyt keskustelut. Keskustelut on kuitenkin tuotettu keskustelijoiden toimesta, joten eettistä pohdintaa on tärkeä tehdä myös keskusteluihin osallistuvien henkilöiden näkökulmasta.

Internetin keskustelupalstoja voidaan pitää kohtaamispaikkoina, joiden sisältö saattaa olla tieteellisesti arveluttavaa (Hänninen 2003, 8). Internet onkin mahdollista nähdä tutkimusetiikan näkökulmasta harmaana alueena (Kuula 2011, 169). Internetiin voi kuka tahansa tuottaa materiaalia ja tämä tuo epäilyksen siitä, että voiko internetistä kerättyyn informaatioon luottaa. Internetissä on helppoa muuttaa esimerkiksi oma nimi, ikä, sukupuoli, ammatti, sosiaalinen rooli sekä omat mielipiteet. (Hänninen 2003, 8–9.) Tässä tutkimuksessa aineistona käytettyihin keskusteluihin on myös mahdollista osallistu, vaikka keskustelijalla ei olisi tietoa tai kiinnostusta itse keskustelun aiheeseen liittyen. Internetkeskustelut saattavat olla myös kollektiivisesti tuetettuja, eikä kirjoituksia voi välttämättä määrittää yhden henkilön kirjoittamaksi (Kuula 2011, 172). Hännisen (2003, 9) mukaan internetissä vuorovaikuttavia henkilöitä ei kuitenkaan tulisi lähtökohtaisesti kohdella valehtelijoina, koska havainnot osoittavat, että internetissä ihmisten itsestään kertomat tiedot pitävät yleensä melko hyvin paikkansa. Verkkokeskusteluissa onkin mahdollista olla joko erityisen rehellinen tai epärehellinen. Anonymisyys saattaa esimerkiksi madaltaa kynnystä osallistua keskusteluihin, joihin keskustelijat eivät välttämättä uskaltaisi muuten osallistua. (Kuula 2011, 185.) Keskustelijat saattavat internetissä herkemmin kertoa sellaisia asioita, joita he eivät välttämättä haluaisi kertoa tutkijalle perinteisen kasvotusten tapahtuvan haastattelun aikana.

Tämän tutkimuksen aineistona käytetyissä keskusteluketjuissa keskustelu on julkista ja kaikkien nähtävillä olevaa. Keskusteluihin osallistuvat ovat todennäköisesti tietoisia siitä, että heidän kirjoituksena ovat julkisesti luettavissa olevaa materiaalia. Keskustelijat eivät kuitenkaan välttämättä ajattele, että juuri heidän kirjoittamia tekstejä voidaan tulevaisuudessa tallentaa, analysoida ja käyttää aiheeseen liittyvän tutkimuksen aineistona (Emt. 2011, 198). Anonyymeja keskustelijoita on kuitenkin haastava tavoittaa, joten heiltä ei ole mahdollista kysyä lupaa keskustelujen käyttämiseen tämän tutkimuksen aineistona. Tutkimuksen tekemiseen ja kirjoitusten käyttämiseen on saatu tutkimuslupa Vauva.fi -sivuston ylläpitäjältä, mutta on silti hyvä pohtia, että antaisivatko keskusteluihin osallistujat lupaa heidän kirjoitusten käyttämiseen. Kuula (2011, 198) haastaakin tutkijaa asettumaan tutkimansa aineiston keskustelijan asemaan. Verkossa tapahtuva vuorovaikutus sisältää tunteiden ilmaisua samoin kuten kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus. Keskustelu on saatettu käydä esimerkiksi tunnekuohussa vaikka nonverbaalissa vuorovaikutuksessa tunteiden ilmaisu ei ole yhtä helposti havaittavissa. Tutkijan tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että miten tutkimuksen aineistoa käsitellään ja miten tutkimuksen tuloksia tulkitaan. Tästä tutkimuksesta on myös poistettu kaikki keskusteluista löytyvät henkilöiden tunnistetiedot kuten esimerkiksi nimet, sähköpostiosoitteet ja asuinpaikat keskustelijoiden yksityisyyden suojaamiseksi.

Tutkimuksen teossa tutkijan on otettava vastuuta hyvästä tieteellisestä käytännöstä ja sen sisältämisestä tieteen harjoittamisen ihanteista eli rehellisyydestä, avoimuudesta, kriittisyydestä ja luotettavuudesta. Tutkijan tulee myös pohtia, tiedostaa ja perustella tekemänsä valinnat kaikissa tutkimuksen vaiheissa, koska valinnat eivät ole missään vaiheessa neutraaleja vaan ne syntyvät tutkijan ideologioista ja yhteiskuntapoliittisista suunnan määrityksistä. (Pohjola 2003, 58–59.) Pelkästään tutkimusaiheen valinta ja sen rajaaminen voidaan nähdä kannanottoina tutkittavaan ilmiökenttään (Tuomi & Sarajärvi 2009, 129). Tätä tutkimusta tehdessä olen pyrkinyt pitämään tutkimusprosessini mahdollisimman avoimena ja perustelemaan selvästi tekemäni tutkimukselliset valinnat.

Tutkimusta tehdessä on myös tärkeää pohtia omaa tutkijapositiona suhteessa tutkimukseen. Olen aiemmin työskennellyt lastensuojelun sosiaalityöntekijän sijaisena ja olen myös työskennellyt sen kautta jonkin verran tukiperhetoiminnan parissa. Olen esimerkiksi kertonut tukiperhetoiminnasta siitä kiinnostuneille perheille, ollut tukiperhetoimintaan liittyvissä neuvotteluissa mukana ja

hakenut tukiperheitä sitä tarvitseville perheille. Tämä työkokemukseni on varmasti vaikuttanut tutkimuksellisiin valintoihini, vaikka olen pyrkinyt tässä tutkimusprosessissa olemaan mahdollisimman neutraali ja sivuuttamaan aiemmat kokemukseni tukiperhetoiminnasta. On kuitenkin kyseenalaista poistaa tieteestä inhimillisen toimijan läsnäolo, eikä sitä voida välttämättä nähdä edes toivottavana (Ronkainen ym. 2011, 70).

Tutkimusta tehdessä halusin valita aineistoksi verkkokeskustelut, koska silloin aiempi työkokemukseni ei ole voinut vaikuttaa aineiston muodostumiseen. Verkkokeskustelut voi nähdä tutkijasta riippumattomaksi aineistoksi, koska verkossa ihmiset itse päättävät keskustelun etenemisestä. Verkkokeskusteluissa myös nousee esille keskustelijoiden tärkeinä pitävät aiheet, toisin kuin esimerkiksi haastatteluissa tai kyselyissä, joiden vastaukset ovat reaktioita tutkijan muodostamiin kysymyksiin. Tutkijasta riippumattomissa aineistoissa voi kuitenkin muodostua haasteeksi se, että tutkijan ei ole esimerkiksi mahdollista esittää tarkentavia kysymyksiä. (Hakala & Vesa 2013, 223.)

4. TUTKIMUKSEN TULOKSET

4.1. Tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiivit

Tässä kohtaa vastaan ensimmäiseen esittämäni tutkimuskysymykseen ja nimeän tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiiveja. Olen muodostanut keräämäni aineiston perusteella kolme erilaista teemaa, joiden avulla tukiperhetoimintaan mukaan lähtemistä perusteltiin internetin keskustelupalstalla. Muodostamieni teemojen tarkoituksena on jäsenellä tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiivit selkeäksi ja ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi. Seuraavaksi esittelen nämä teemat lyhyesti ja tämän jälkeen avaan tarkemmin jokaista teemaa omissa alaluvuissa.

Ensimmäinen aineistosta esiin nouseva teema oli keskustelijoiden pohdinta *voimavaroista ja resursseista* tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiivina. Tukiperheenä toimivat ja tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet korostivat keskusteluissa niitä voimavaroja ja resursseja, joiden he ajattelivat olevan hyödyllisiä tukiperheenä toimimisen kannalta. Esiin nostettiin esimerkiksi kokemuksia vanhemmuudesta ja perhe-elämästä sekä kokemuksia turvallisen ja tavallisen arjen viettämisestä. Osa myös perusteli keskusteluissa toimintaan mukaan lähtemistä mahdollisuudella antaa aikaa ja huomiota tukea tarvitsevan perheen lapselle. Osa keskustelijoista myös kertoi aiempien tai nykyisten opintojen ja työkokemusten hyödyistä tukiperheenä toimimisen kannalta. Tukiperhettä tarvitsevat perheet taas nostivat keskusteluissa päinvastoin esille omien voimavarojen tai resurssien riittämättömyyttä. Tukiperheen tarvetta perusteltiin esimerkiksi omien luonnollisten tukiverkkojen puuttumisella sekä yksinhuoltajuuteen liittyvillä haasteilla.

Toinen keskusteluista esiin nouseva teema oli *auttaminen ja avun tarvitseminen* tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiivina. Tukiperheenä toimivat ja tukiperhetoiminnasta kiinnostuneet kertoivat esimerkiksi keskusteluissa omasta puhtaasta halustaan auttaa tukea tarvitsevia perheitä. Keskusteluissa auttamisen halu toiminnan lähtökohtana nähtiin vastakkaisena taloudellisten hyötyjen tavoittelulle. Keskustelijat toivatkin esille sitä, että tukiperhetoiminnassa ei ole mahdollista olla mukana esimerkiksi taloudellisia hyötyjä tavoitellen. Apua haluttiin antaa keskustelijasta riippuen joko tukea tarvitsevan perheen

vanhemmalle, tukea tarvitsevan perheen lapselle tai koko perheelle. Tukiperhetoimintaan mukaan lähtemiseen liittyi myös halu tehdä ennaltaehkäisevää auttamistyötä, jotta tukea tarvitsevan perheen tilanne ei päätyisi esimerkiksi lapsen huostaanottoon. Tukea tarvitsevat perheet taas perustelivat tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiiveja avun tarpeella. Avun tarvitsemisen taustalla oli monia syitä, mutta usein perustelua tehtiin joko vanhemman omiin tarpeisiin vedoten tai perheen lapsen tarpeisiin vedoten.

Kolmas keskusteluista esille nouseva teema oli *ilon ja hyödyn saaminen* tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiivina. Tukiperheenä toimivat kertoivat esimerkiksi saavansa tukiperhetoiminnan kautta hyvää mieltä, uusia kokemuksia sekä lisää läheisiä ihmisiä perheen elämään. Keskustelupalstalla tukiperheenä toimimisen kerrottiin tuovan iloa sekä tukiperheen vanhemmille että tukiperheen omille lapsille. Ilon ja hyödyn saaminen onkin tärkeä motiivi vapaaehtoistoiminnan onnistumiselle. Vapaaehtoistyötä tekevän tulee saada toiminnasta jotain myös itselle, jotta vapaaehtoinen pystyy motivoitumaan ja sitoutumaan olemaan toiminnassa mukana (Ruohonen 2003, 42). Tukiperhettä tarvitsevien perheiden vanhemmat kertoivat samalla tavalla ilon ja hyödyn saamisen olevan myös heidän yhtenä motiivina olla mukana tukiperhetoiminnassa. Tukea tarvitsevien perheiden vanhemmat perustelivat toiminnassa mukana olemista lähinnä lasten saamien ilon hetkien ja uusien kokemusten kautta.

4.1.1. Voimavaroihin ja resursseihin liittyvät motiivit

Tukiperheenä toimivat ja tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet henkilöt nostivat esille heidän omaan koulutukseen ja työkokemukseen liittyviä seikkoja, joita he pitivät myönteisenä asioina tukiperheenä toimimisen kannalta. Keskustelijat esittivät erityisesti hoitoalan, sosiaalialan ja kasvatusalan koulutuksen olevan hyödyllisiä resursseja tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisessä. Voimavaraksi nähtiin myös yleinen työkokemus lasten tai erityislasten parissa työskentelystä. Osa keskustelijoista pohti myös omia työaikojaan ja sitä kautta omia mahdollisuuksia toimia tukiperheenä. Keskustelijat kokivat esimerkiksi selkeät työajat ja vapaat viikonloput tärkeiksi tukiviikonloppujen suunnittelemisen kannalta.

”Kummallakin meillä on kokemusta lapsista. Minä olen lähihoitajaopiskelija ja mieheni työskentelee lasten ja nuorten parissa.” (Keskustelu 1)

Keskustelijat näkivät myös oman kokemuksen vanhemmuudesta ja yleisesti perhe-elämästä positiivisena asiana sekä resurssina tukiperheenä toimimisen kannalta. Keskustelijat kertoivat esimerkiksi, että omien lasten vuoksi tukiperheestä löytyi jo valmiina tarpeeksi leluja, riittävästi tilaa ja leikkikavereita. Keskustelijat kertoivat, että heidän ei siten tarvinnut tehdä niin paljoa uusia hankintoja tuettavia lapsia varten. Lapsiperheet perustelivat tukiperheeksi sopimista myös sillä, että perheessä vietetään tavallista lapsiperheen arkea. Tavalliseen lapsiperheen arkeen nähtiin kuuluvaksi esimerkiksi tietyt lapselle turvallisuuden tunnetta luovat rutiinit kuten säännölliset ruoka- ja nukkumaanmenoajat. Keskustelijoiden mukaan toimintaan mukaan lähteminen ei muuttaisi heidän päivärytmäänsä oleellisesti ja siten heidän olisi helppo toimia tukiperheenä. Tukiperhetoiminnasta kiinnostuneet lapsiperheiden vanhemmat perustelivat toimintaan mukaan lähtemistä myös sillä, että perheeltä löytyi jo aiempaa kokemusta omien lasten ystävien hoitamisesta sekä yökylässä olemisesta. Keskustelijat kokivat, että tuettavien lasten hoitaminen voisi sujua samalla rutiinilla kuin lasten ystävien hoitaminen.

”...normaalia, turvallista lapsiperhearkea. Lasten kavereita käy paljon, myös yökyläilijöitä on miltei joka viikonloppu, ja me mieheni kanssa nautimme tällaisesta elämästä. Meillä olisi hyvin tilaa (niin kotona kuin sydämessä) kerran pari kuukaudessa käyvälle tukilapsellekin.” (Keskustelu 2)

Toisaalta keskusteluissa myös lapsettomuus nähtiin voimavaraksi ja resurssiksi tukiperheenä toimimisen kannalta. Keskustelijat perustelivat toimintaan mukaan lähtemistä esimerkiksi sillä, että perheellä olisi paljon aikaa ja annettavaa tuettavalle lapselle. Keskustelijat kertoivat, että heidän perheessä tuettava lapsi saisi olla huomion keskipisteenä, koska perheessä ei ollut muita lapsia vaatimassa tuettavan lapsen kanssa samaan aikaan huomiota. Keskustelijat myös ajattelivat, että näin lasten välille ei pääsisi syntymään kilpailua tai riitatilanteita.

”Ei ole omia lapsia, jotka vaativat huomion eikä tule kilpailutilannetta. Tukilapselle on monesti iso ja uusi kokemus saada jopa kahden aikuisen positiivinen huomio kerralla itseensä.” (Keskustelu 3)

Tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet myös arvioivat omien voimavarojen ja resurssien riittävän tukiperhetoimintaan, koska tukiperheenä toimiminen ei yleensä vie tukiperheeltä aikaa

kuin vain yhden viikonlopun kuukaudesta. Keskustelijat perustelivatkin tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiivejaan toiminnan pienimuotoisuudella, jonka vuoksi kynnys ryhtyä tukiperheeksi oli matalampi, kuin esimerkiksi sijaisperhetoimintaan mukaan lähteminen. Keskusteluissa tukiperhetoimintaa verrattiinkin usein sijaisperheenä toimimiseen, joka koettiin tukiperhetoimintaa rankemmaksi. Toisaalta osa keskustelijoista kertoi myös haluavana kokeilla tukiperheenä toimimista ennen sijaisperheeksi ryhtymistä. Tukiperhetoiminta voidaankin joissain tapauksissa nähdä harjoitteluvaiheeksi ennen kuin tukiperhe on valmis siirtymään sijaisperheeksi (THL 2016).

”Itsestä ei olisi ottamaan lapsia pidemmäksi ajaksi perheeseen, mutta ehkä tällaiseen pienempimuotoiseen tukitouhuun olisi voimia.” (Keskustelu 4)

Tukiperheessä käyvien tai tukiperhettä tarvitsevien lasten vanhemmat perustelivat keskusteluissa tukiperhetoimintaan mukaan lähtemistä myös samalla tavalla omien resurssien kautta. Tuettavien lasten vanhemmat kertoivat kuitenkin perheen tuen tarpeen johtuvan perheen omien resurssien niukkuudesta tai puutteista. Tukea tarvitsevalta perheeltä saattoi esimerkiksi puuttua oma luonnollinen läheisverkosto kokonaan. Perheen läheisverkosto saattoi myös asua liian kaukana tukea tarvitsevasta perheestä pystyäkseen olemaan perheen apuna ja tukena. Toisaalta osa keskustelijoista kertoi perheen läheisverkon asuvan lähellä, mutta lastenhoitoavun saaminen läheisiltä ei ollut jostain syystä mahdollista. Tähän saattoi olla syynä esimerkiksi läheisten huono kunto, jonka vuoksi lasten hoitoon ottaminen ei ollut mahdollista. Osa keskustelijoista kertoi myös, että perheen luonnolliset läheisverkostot eivät olleet kiinnostuneita auttamaan lasten hoidossa. Tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiiveja perusteltiin sillä, että tukiperheen avulla oli mahdollista kompensoida perheen omien läheisverkostojen riittämättömyyttä.

”Joo ja kuten sanottu meillä ei oikeesti ole mitään tukiverkkoa. Miehen suku ei asu Suomessa ja minun suku rajoittuu omaan äitiini joka on tosiaan tehnyt selväksi sen että ei lasta hoida.” (Keskustelu 5)

Monissa keskusteluissa läheisverkostojen puuttumiseen liittyi myös se, että tukea tarvitsevassa perheessä oli vain yksi vanhempi. Näissä tapauksissa tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen

motiiveja perusteltiin usein yksinhuoltajuuteen liittyvillä syillä. Yksinhuoltajat kertoivat keskusteluissa tilanteista, jossa toisen vanhemman vähäinen tai epäsäännöllinen läsnäolo omien lasten elämässä hankaloitti yksinhuoltajan jaksamista arjessa. Yksinhuoltajalle tämä saattoi aiheuttaa uupumusta ja loppuun palamisen pelkoa. Toisen vanhemman kanssa saattoi olla esimerkiksi vaikea saada sovittua lasten hoitamiseen ja tapaamisiin liittyvistä asioista. Osa yksinhuoltajista kertoi lisäksi keskusteluissa, että ei pysty luottamaan toisen vanhemman kykyyn hoitaa yhteisiä lapsia esimerkiksi tämän mielenterveysongelmien vuoksi. Yksinhuoltajat toivoivatkin tukiperhetoiminnan kautta saavansa lisää resursseja lasten hoitamiseen.

”Olen kahden reilu kolmivuotiaan lapsen yksinhuoltaja. Pelkään että palan loppuun.

Lasten isä ei halua lapsiaan nähdä laisinkaan” (Keskustelu 6)

Tukiperheen tarve saattoi myös johtua siitä, että toinen lasten vanhemmista ei halunnut tai voinut olla lasten elämässä ollenkaan mukana. Yksinhuoltajat esimerkiksi kertoivat keskustelupalstalla pelkäävänsä uupumista tilanteessa, jossa perheen lapsien elämässä ei ollut ketään muita turvallisia aikuisia. Yksinhuoltajat kertoivat kaipaavansa muita aikuisia jakamaan hoitovastuuta perheen lapsista edes yhtenä viikonloppuna kuukaudessa. Yksinhuoltajat myös pohtivat sitä, että perheen lasten olisi hyvä saada oman hyvinvointinsa kannalta muitakin turvallisia aikuisia elämäänsä, vaikka yksinhuoltaja ei olisi ollut huolissaan omasta jaksamisestaan. Tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiiveja perusteltiinkin sillä, että tuettavan perheen lapset saivat tukiperhetoiminnan kannalta lisää resursseja turvallisten aikuisten muodossa omaan elämäänsä.

”Olen itse jäämässä yksin kahden lapsen kanssa ja tukiverkkoa ei ole juuri itsellenikään. Minua ei pelota niinkään se, että minulle ei jää omaa aikaa, sitä minulla ei ole juuri ollutkaan moneen vuoteen, mutta ajatus siitä, että olen yksin lasten kanssa joka ikinen ilta, kun he menevät nukkumaan ja joka ikinen aamu kun he heräävät, on todella pelottava.” (Keskustelu 1)

4.1.2. Auttamiseen ja avun tarvitsemiseen liittyvät motiivit

Tukiperheenä toimivat ja tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet henkilöt toivat keskusteluissa esille tahtoaan olla tukiperhetoiminnan kautta avuksi tukea tarvitsevien perheiden vanhemmille. Tuettavien perheiden vanhemmille haluttiin antaa tukiperhetoiminnan avulla mahdollisuus esimerkiksi lepäämiseen, asioiden hoitamiseen, harrastamiseen tai ystävien tapaamiseen. E erityisen tärkeää keskustelijoiden mukaan oli väsyneiden vanhempien auttaminen, jotta he jaksaisivat vapaiden viikonloppujen jälkeen taas paremmin lapsiperheen arkea. Keskustelijat näkivät levänneen ja hyvinvoivan vanhemman siten edellytyksenä myös lasten hyvinvoinnille. Tukea tarvitsevien perheiden vanhempien jaksamisen vahvistaminen toimi monien keskustelijoiden motiivina olla mukana tukiperhetoiminnassa.

”Oli ihanaa auttaa tätä perhettä saamaan vähän huilia, he saivat viikonloppuna levätä ja nukkua ja tehdä mitä halusivat, sitten he taas jaksoivat arjet lasten kanssa.”

(Keskustelu 7)

Tukiperheenä toimivat ja tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet henkilöt jakoivat keskustelupalstalla myös kokemuksiaan niiltä ajoilta, kuin heidän omat lapset olivat olleet pieniä. Keskustelupalstalla kerrottiin miten omilta läheisverkostoilta saatu tuki oli kiireisessä elämäntilanteessa ja varsinkin väsymyksen hetkillä todella merkityksellistä. Tukiperhetoimintaan mukaan lähtemistä perusteltiin sillä, että tämän toiminnan kautta haluttiin olla avuksi sellaisille vanhemmille, joilta ei löytyisi omasta takaa yhtä hyviä läheisverkostoja. Keskusteluissa tuotiin myös esille näkökulmaa siitä, että vanhemmuuden ei kuuluisi olla kärsimystä tai johtaa vanhemman loppuun palamiseen vain luonnollisten läheisverkostojen puuttumisen vuoksi. Osa keskustelijoista perusteli tukiperhetoimintaan mukaan lähtemistä myös sillä, että oli joutunut itse olemaan pienten lasten kanssa aivan yksin ilman läheisverkoston tukea. Tukiperheenä toimimisen kautta haluttiinkin varmistaa, että kukaan muu ei joutuisi olemaan samanlaisessa vaikeassa tilanteessa.

”Itse lähestyn aihetta siltä pohjalta, että muistan hyvin vielä sen väsymyksen ja hengähdystauon kaipuun, jota lasten kanssa saattoi olla kun he olivat pienempiä. Itse

pärjäsimme toisiamme tukien ja omia tukiverkkoja käyttäen, mutta kaikilla ei sellaisia ole, joten haluaisin auttaa.” (Keskustelu 8)

Vanhempien auttamisen lisäksi tukiperheenä toimivat henkilöt nostivat esille myös suoraan lapsen auttamiseen liittyviä erilaisia näkökulmia tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiivina. Tukiperheenä toimivat kertoivat esimerkiksi toivovansa, että pystyisivät tukiperhetoiminnan kautta vaikuttamaan myönteisellä tavalla tukea tarvitsevien perheiden lasten elämään. Tällä saatettiin tarkoittaa esimerkiksi lasten hyvinvoinnin tukemista tai erilaisten mukavien elämysten tarjoamista. Toisaalta tukiperhetoiminnan voitiin nähdä kantavan myös nykyhetkeä pidemmälle ja toiminnan avulla haluttiin vaikuttaa tukea tarvitsevien perheiden lasten tulevaisuuteen.

”Tämä ”työ” on vapaaehtoista hyväntekeväisyyttä ja uskon, että voimme hieman vaikuttaa hyvällä tavalla joidenkin lasten tulevaisuuteen. Lapsissa kun näes on se meidän tulevaisuus.” (Keskustelu 9)

Tukiperheenä toimivat henkilöt kertoivat myös auttavansa tuettavien lasten vanhempia esimerkiksi vanhemmuuteen ja lasten kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä. Tukiperheenä toimivat henkilöt kertoivat keskustelupalstalla, että tuettavien lasten vanhemmilla saattoi olla haasteita esimerkiksi selkeiden sääntöjen ja rajojen asettamisessa. Keskustelijat kertoivat, kuinka tukiperheessä käymisen ansiosta tuettavien lasten käytökseen liittyvät haasteet olivat alkaneet vähentyä. Tukiperhetoiminnassa mukana olemisen motiivina oli siten myös kulkea tarvittaessa tuettavan lapsen vanhemman rinnalla ja tukea vanhempaa lapsen kasvuun sekä kehitykseen liittyvissä asioissa.

”Lapset oireilevat selvästi ja haastava käytös näkyy meilläkin. Pidämme kuitenkin kiinni säännöistä ja tavoista mitä meillä on ja lapset mukautuvat siihen pikkuhiljaa. Koemme, että yksi haaste vanhemmilla onkin ollut rajojen puute ja osin siksi lapset kokevat turvattomuutta.” (Keskustelu 10)

Keskustelupalstalla tuotiin myös vahvasti esille ennaltaehkäisevän auttamistyön merkitystä tuettavan perheen elämässä. Tukiperhetoiminnan avulla pyrittiin estämään se, että tuettavan

perheen haasteet kasvaisivat entisestään. Osa tukiperheenä toimivista toivoi myös voivansa toiminnan avulla olemaan tuettavaan perheen tukena, jotta perheen tilanne ei ajautuisi esimerkiksi lasten huostaanottoon saakka. Lapsen huostaanotto ja sijoittaminen kodin ulkopuolelle pitäisikin olla aina vasta viimesijainen vaihtoehto muille tukitoimille (Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2014, 130).

”Näen sen niin, että olemme mukana ehkäisemässä sitä, että asiat eivät menisi siihen pisteeseen, että tulisi huostaanotto.” (Keskustelu 11)

Tukiperhettä tarvitsevien perheiden vanhemmat perustelivat keskusteluissa tukiperhetoimintaan mukaan lähtemistä tarpeella perheen ulkopuoliseen apuun. Keskusteluissa nostettiin esille ajatus siitä, että hyvän vanhemman ominaisuus on tunnistaa oman jaksamisensa rajat. Hyvän vanhemman ominaisuudeksi nähtiin myös kyky ottaa apua vastaan ja kyky hakea apua, kun huomaa sitä tarvitsevana. Vanhempien jaksamisen nähtiin edistävän myös tukea tarvitsevan perheen lasten hyvää lapsuutta ja jatkuvasti väsynyt vanhempi nähtiin haitallisena hyvän lapsuuden kannalta. Tukea tarvitsevien perheiden vanhemmat perustelivatkin omia motiivejaan tukiperhetoimintaan mukaan lähtemiseen sillä, että lapsella on oikeus onnelliseen ja turvalliseen lapsuuteen.

”Ja ennenkaikkea mietin lastani, hänellä on oikeus onnelliseen ja turvalliseen lapsuuteen, siksi olen nyt yksin lapseni kanssa. Hänellä on myös oikeus terveeseen ja hyvinvoivaan äitiin, melkein ainoaan läheiseen ihmiseen, melkein ainoaan sukulaiseen joka hänellä on! Minun mielestäni aikuisuutta on myöntää omat heikkoutensa ja pyytää apua kun sitä tarvitsee.” (Keskustelu 1)

Tukiperheen tarpeen syyksi nousi monissa keskusteluissa myös vahvasti tuettavan perheen vanhemman oman ajan tarve tai sen kaipuu. Tukea tarvitsevan perheen vanhemmat kertoivatkin tarvitsevana perheen ulkopuolista apua, jotta heidän olisi mahdollista saada omaa aikaa yhden viikonlopun ajan kuukaudessa. Keskustelijat kertoivat, että tällä yhdellä lapsivapaalla viikonlopulla oli suuri merkitys vanhemman oman jaksamisen kannalta ja sen avulla perheen arkea jaksettiin pyörittää myös seuraavan kuukauden ajan. Keskustelut kuitenkin sisälsivät erilaisia näkemyksiä vanhemman oikeudesta omaan aikaan ja osa keskustelijoista pohti kuulostavansa huonolta

vanhemmalta kertoessaan tarvitsevana lapsivapaata aikaa. Toisaalta taas osa keskustelijoista oli sitä mieltä, että kaikilla vanhemmilla on oikeus saada omaa aikaa.

”Se kuulostaa kamalan raa`alta, että tarvitsen enemmän vapaa-aikaa lapsestani, mutta kauniimmin sitä ei voi sanoa, kyllä, tarvitsen omaa aikaa.” (Keskustelu 1)

Tukea tarvitsevat perheet saattoivat tarvita apua myös perheen muuttuneen elämäntilanteen vuoksi tai perhettä kohdanneen kriisin takia. Perheen toinen vanhempi tai joku muu perheelle läheinen henkilö saattoi olla esimerkiksi menehtynyt tai sairastunut vakavasti. Keskustelijat kertoivat tarvitsevana lapsivapaata aikaa esimerkiksi asioiden järjestämiseen tai rauhallista viikonloppua läheisen menettämisen suremiseen. Tukiperheen tarve saattoi myös johtua perheen vanhempien hankalasta avioerosta ja vanhemmat saattoivat pelätä esimerkiksi lapsen jäävän varjoon muuttuneen elämäntilanteen keskellä. Tukiperheen tarvitsemisen motiivina saattoi siten olla myös se, että tuettavan lapsen ajateltiin saavan tukiperheessä tarvitsemaansa huomiota.

”Onko syynä sitten rankka avioero, joka on käynnissä, vanhempieni kuolemat lyhyen ajan sisällä, vai mikä, mutta tosiaan minusta tuntuu että jos saisin apua enempi, niin selviäisimme lapseni kanssa entistä paremmin.” (Keskustelu 1)

Tukiperheen tarvetta perusteltiin myös tuettavan perheen vanhempien omilla pitkäaikaissairauksilla tai mielenterveysongelmilla. Tuettavan perheen toinen vanhempi saattoi esimerkiksi toimia omaishoitajana toiselle vanhemmalle, jolloin lepoaika tai omaa aikaa oli saatavilla vähäisesti. Tukea tarvitsevan perheen toisen tai ainoan vanhemman masennus oli myös keskusteluissa usein motiivina avun tarvitsemiselle. Keskustelijat kertoivat vanhemman sairauden vaikuttavan koko perheeseen ja tämän vuoksi lasten vierailut tukiperheessä koettiin merkityksellisiksi koko perheen jaksamisen kannalta.

”Monia syitä. Ehkä sen voisi tiivistää minun uupumiseen (aiemmin myös masennus ja ahdistuneisuutta) joka on sitten vaikuttanut vahvasti koko perheeseen monin eri tavoin.” (Keskustelu 12)

Tukiperhettä saatettiin tarvita tuettavan perheen vanhempiin liittyvien syiden lisäksi myös suoraan lapseen liittyvien syiden takia. Tuettavan perheen lapsi saattoi olla esimerkiksi erityislapsi, jonka kanssa perhe koki tarvitsevensa ulkopuolista apua. Monet keskustelijat kertoivat, että heidän läheisverkostostaan ei löytynyt ketään, joka pärjäisi erityislapsen kanssa ja voisi antaa perheelle esimerkiksi hoitoapua. Tukea tarvitsevan perheen vanhemmat kertoivat arjen olevan erityislapsen kanssa monin eri tavoin kuormittavaa ja tukiperhe nähtiin pelastukseksi vanhempien oman jaksamisen kannalta. Tukiperhettä saatettiin tarvita myös sen takia, että vanhempien kaikki huomio kohdistui erityislapseen, eivätkä muut perheet saaneet sen vuoksi tarvitsemaansa huomiota.

”Lapsi on lievästi kehitysvammainen, jolla piirteitä Aspergeristä ja adhd:stä. Olemme muuten ihan perusperhe, työssäkäyviä ja kunnollisia, mutta välillä olisi kiva saada tukea toisesta ja vapaata meille vanhemmille. Isovanhemmat eivät jaksa hoitaa tätä erityislastamme, koska he eivät pärjää hänen kanssaan.” (Keskustelu 13)

4.1.3. Ilon ja hyödyn saamiseen liittyvät motiivit

Tukiperheenä toimivat henkilöt kertoivat keskustelupalstalla saaneensa tukiperhetoiminnan kautta monia myönteisiä asioita omaan elämäänsä. Tukiperheenä toimimisen kerrottiin antavan tukiperheelle erilaisia asioita kuten esimerkiksi iloa, hyvää mieltä, rakkautta sekä uusia kokemuksia. Tukiperheviikonloppuja kuvattiin keskusteluissa iloisiksi tapahtumiksi ja tukiperheenä toimivat kertoivat, että tukiviikonloppuja odotetaan jo etukäteen innolla. Keskustelijat, joilla ei ollut omia lapsia, kertoivat saavansa tukiperhetoiminnan kautta uusia asioita elämäänsä. Lapsettomat keskustelijat kertoivat esimerkiksi pystyvänsä tukiperhetoiminnan kautta tekemään sellaisia asioita, joita heidän ei muuten omassa arjessa tulisi tehtyä. Tukiperheenä toimivat keskustelijat kertoivat tuettavien lasten muodostuneen myös tärkeäksi osaksi tukiperheen elämää ja tapaamisten toivottiin jatkuvan myös tukisuhteen päättymisen jälkeen. Keskusteluissa pohdittiin myös sitä, että parhaimmassa tapauksessa tuettavan lapsen kanssa voisi olla mahdollista muodostaa elinikäinen ystävyysuhde.

”Kyllä tästä ihan hirveän paljon saakin, hyvää mieltä ja elämää rikastuttavia kokemuksia.” (Keskustelu 14)

Tukiperheenä toimimisen nähtiin olevan hyödyllistä myös tukiviikonloppujen ulkopuolisen elämän kannalta. Tukiperheenä toimivat lapsettomat henkilöt kertoivat tukiperhetoiminnan esimerkiksi opettaneen heitä paremmin arvostamaan omaa vapaa-aikaa. Lisäksi lapsettomat keskustelijat kertoivat tukiperheenä toimimisen auttaneen heitä ymmärtämään paremmin ystäviä, jotka elivät lapsiperheen arkea. Tukiperheiden vanhemmat kertoivat keskustelupalstalla myös, että heidän parisuhteensa oli vahvistunut tukiperheenä aloittamisen myötä. Tukiperhetoimintaan mukaan lähteminen vaatiikin tukiperheen vanhemmilta yhteisymmärryksessä tehtyä päätöstä sekä yhteen hiileen puhaltamista.

”Minusta tuntuu että tämä tukiperhetoiminta on lujittanut parisuhdettamme lisää, vaikka olemme olleet jo pitkään naimisissa.” (Keskustelu 9)

Keskustelupalstalla tukiperhetoiminnan kerrottiin olevan hyödyllistä tukiperheen vanhempien lisäksi myös tukiperheen omille lapsille. Monet keskustelijat kertoivat tuettavien lasten olevan läheisiä ja jopa hyviä ystäviä heidän omien lasten kanssa. Tukiperheiden vanhemmat kertoivat viikonloppujen sujuvan mukavasti lasten leikkiessä ja touhutessa keskenään. Tukiperheenä toimivat kertoivat myös omien lastensa ikävöivän tuettavia lapsia tukiviikonloppujen välillä ja odottavan seuraavia tapaamisia. Tukiperheen omat lapset saattoivat myös pitää yhteyttä tuettaviin lapsiin tukiviikonloppujen ulkopuolella esimerkiksi soittelemalla kuulumisia tai lähettämällä kirjeitä.

”Me olemme myös tukiperheenä toimineet jo useamman vuoden samoille sisaruksille. Käyvät meillä 3 viikon välein ja ovat samaa ikää meidän omien lasten kanssa. Ovat parhaita kavereita keskenään ja ovat ikään kuin yökylässä. Itse olemme kokeneet että tästä on ihan valtavasti hyötyä myös meille. Meidän lapset ei ole noin hyviä ystävyyssuhteita muodostanut kenenkään muun sukulaistemme tai ystäväni lasten kanssa.” (Keskustelu 11)

Tukiperheenä toimivat vanhemmat kertoivat tukiperhetoiminnalla olevan muitakin myönteisiä seurauksia heidän omien lasten kannalta. Erityisesti perheet, joissa oli vain yksi lapsi, kokivat tukiperhetoiminnan olevan omalle lapselle monin tavoin hyödyllistä. Tukiperheiden vanhemmat kertoivat keskustelupalstalla, että tukiviikonloppujen myötä heidän oma lapsensa oli oppinut

uusia sosiaalisia taitoja, kuten esimerkiksi omien tavaroidensa jakamista toisen lapsen kanssa. Tukiperhetoiminnan kerrottiin myös opettaneen omia lapsia hyväksymään paremmin erilaisuutta ja olemaan avarakatseisia. Tukiperheenä toimivat vanhemmat toivoivat tämän vaikuttavan myönteisesti myös siihen, että omista lapsista kasvaisi tulevaisuudessa ymmärtäväisiä aikuisia.

”Meillä omat lapset kasvaneet ymmärtäväiseksi ja avarakatseisiksi varmasti tämän tukiperhesysteemin seurauksena eli pidän tärkeänä meille kaikille tämän asian”

(Keskustelu 9)

Tukiperheenä toimimisessa todettiin olevan paljon erilaisia haasteita ja tukiperheenä toimivat henkilöt kertoivat keskustelupalstalla tukiperhetoiminnan olevan myös välillä raskasta. Tukiperheenä toimisen kerrottiin tarkoittavan tukiperheelle sitä, että perheen koko saattoi muuttua huomattavasti tukiviikonloppujen aikana. Tuettavia lapsia saattoi olla samaan aikaan useampi kerrallaan ja tämä saattoi tuntua tukiperheenä toimivista vanhemmista väsyttävältä ajatukselta pitkän työviikon jälkeen. Keskustelupalstalla kuitenkin korostettiin sitä, että toiminta oli kaikista haasteista huolimatta palkitsevaa ja tämän kerrottiin olevan yksi motiivi tukiperhetoimintaan mukaan lähtemiseen. Tukiperheenä toimivat kokivatkin tukiperhetoiminnan kautta saatujen myönteisten asioiden olevan tärkeitä ja voittavan tukiperhetoiminnan kautta syntyneet mahdolliset haasteet.

”Mutta en voi sanoa, että tukiperheenä toimiminen olisi helppoa. Raskaan työviikon jälkeen vielä kaksi ”vierasta” lasta hoidettavaksi kotiin ei välttämättä houkuttele aina, mutta kun lauantai-aamu koittaa ja enimmäkseen väsymykset nukuttu pois ja talo täynnä iloisia lasten ääniä täynnä, niin onhan se ihanaa.” (Keskustelu 11)

Tukiperheenä toimivien kirjoituksissa tukiperhetoimintaa kuvattiin myös keskustelupalstalla eräänlaiseksi win-win-tilanteeksi, josta on mahdollista saada iloa ja hyötyä kaikille toimintaan osallistuville henkilöille. Toiminnasta hyötyivät keskustelijoiden mukaan samaan aikaan tukiperheenä toimivat perheet ja tukea tarvitsevat perheet. Keskustelupalstalla kerrottiin myös, että tukiperhetoiminnan kautta perheet olivat alkaneet viettää myös tukiviikonloppujen ulkopuolella aikaa keskenään ja perheiden vanhempien välille oli muodostunut jopa

ystävyyssuhteita. Eräs keskustelija esimerkiksi kertoi tilanteesta, jossa tuettavan lapsen äidistä oli tullut tukiperhetoiminnan myötä hänen lapsensa kummitäti.

”Meillä on yksi oma lapsi ja tukilapsemme on myös perheensä ainoa. Eli kaikki voittavat, tukilapsen vanhempi saa hengähtää, lapset saavat kaverin ja viikonloput jolloin tukilapsi tulee, ovat aina spesiaaleja” (Keskustelu 15)

Tukiperhettä tarvitsevien perheiden vanhemmat kertoivat myös omien lasten myönteisistä kokemuksista liittyen tukiperheessä vietettyihin viikonloppuihin. Tuettavien lasten vanhemmat kertoivat keskusteluissa lasten esimerkiksi lähtevän mielellään viettämään aikaa tukiperheeseen ja toiminnan tuottavan valtavasti iloa tukea tarvitsevan perheen lapsille. Osa tuettavien lasten vanhemmista kertoi myös, että tukiperheessä vietetyt viikonloput olivat vaikuttaneet lasten elämään, itsetuntoon ja käytökseen myönteisellä tavalla. Tukea tarvitsevien perheiden vanhemmat kertoivat lisäksi, että tukiperhetoiminnan avulla lapsen on mahdollista päästä kokemaan uusia kokemuksia ja aktiviteetteja. Tukiperhetoimintaan mukaan lähtemistä perusteltiin keskustelupalstalla tuettavan lapsen saamien ilojen ja hyötyjen kautta.

”Meillä tyttö käy tukiperheessä. Tosi hyvin pärjää, oikein kysyy, että milloin hän pääsee sinne seuraavan kerran. Hän lähtee iloisin mielin ja tulee takaisin iloisin mielin täynnä uusia kokemuksia” (Keskustelu 5)

Tukiperheisiin liittyviin keskusteluihin osallistui myös henkilöitä, jotka kertoivat käyneensä lapsuudessaan tukiperheessä. Lapsena tukiperheessä käyneet kertoivat muistelevansa edelleen lämmöllä tukiperhettä ja tukiperheessä vietettyjä hetkiä. Osa keskustelijoista kertoi myös saaneensa tukiperhetoiminnan kautta itselleen uusia ystäviä, joiden kanssa yhteydenpitoa oli jatkettu myös tukisuhteen päättymisen jälkeen. Tukiperheessä lapsena olleet henkilöt perustelivatkin näiden myönteisten kokemusten avulla tukiperhetoiminnan mukaan lähtemisen kannattavuutta tuettavien lasten näkökulmasta katsottuna.

”Vielä tänäkin päivänä olen tyttöjen kanssa tekemisissä ja heistä on tullut minulle tosi hyviä ystäviä. olen todella iloinen että olen päässyt olemaan ja tutustumaan ihmisiin eri perheissä ja näin saanut hyviä ystäviä.” (Keskustelu 11)

4.2. Tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen esteet

Tässä kohtaa vastaan toiseen esittämäni tutkimuskysymykseen ja nimeän tukiperhetoimintaan mukaan lähtemiseen liittyviä esteitä. Olen muodostanut myös tätä toista tutkimuskysymystä varten kolme erilaista teemaa. Etenen tukiperhetoimintaan liittyvien esteiden esittelyssä samalla tavalla, kuin esittelin aiemmin tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiiveja. Esittelen siis ensin kaikki muodostamani teemat lyhyesti ja sen jälkeen avaan teemoja tarkemmin omissa alaluvuissa.

Ensimmäinen aineistosta esille nouseva teema oli *epäily oman perheen soveltuvuudesta toimintaan*. Tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet henkilöt kertoivat keskustelupalstalla epäilevänsä, että heidän perheensä ei soveltuisi jollain tapaa tukiperheeksi ja sen vuoksi perhe suljettaisiin tukiperhetoiminnan ulkopuolelle. Epäilylle tukiperhetoimintaan soveltuvuudesta löytyi aineistosta monia syitä, kuten esimerkiksi tukiperheeksi haluavan perheen erilaisuus ideaalista tukiperheestä sekä perheen historia ja taustatekijät. Tukiperheeksi haluavilla perheillä saattoi myös olla aiempia ikäviä kokemuksia, jotka olivat johtaneet tukisuhteen epäonnistumiseen. Osa keskustelijoista oli myös kokenut yhteistyön tekemisen vaikeaksi tukiperhetoiminnasta vastaavien työntekijöiden kanssa. Tukea tarvitsevien perheiden epäily omasta soveltuvuudesta tukiperhetoimintaan liittyi taas aineiston mukaan yleensä perheen sen hetkiseen tilanteeseen. Perheen tilanteen saatettiin ajatella olevan joko liian haastava tai liian helppo tukiperheen saamiseksi.

Toinen aineistosta esille nouseva teema oli *epävarmuus tukisuhteen onnistumisesta*. Tämän epävarmuuden taustalla oli monia erilaisia syitä. Tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneiden ajatukset liittyivät esimerkiksi yhteistyön sujumiseen tuettavan lapsen vanhempien kanssa tai tukisuhteen toimimattomuuteen tuettavan lapsen kanssa. Tukisuhteen toimimattomuus saattoi myös johtua tukiperheen omista lapsista, jotka eivät jostain syystä tulleet toimeen tuettavan lapsen kanssa. Tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet pelkäsivät myös kiintyvänsä liikaa tuettavaan lapseen, kun tukisuhteen on mahdollista päättyä koska tahansa. Tukiperheenä toimimiseen liittyi myös epäily huijatuksi tulemisesta sekä toiminnan aiheuttamista ylimääräisistä kustannuksista. Tukea tarvitsevat perheet olivat myös epävarmoja siitä, että tukisuhde ei jostain syystä tule onnistumaan. Tämä epävarmuus saattoi liittyä samalla tavalla ajatuksiin yhteistyön

sujumisesta tukiperheen kanssa. Tukea tarvitsevat perheet pohtivat myös tukiperheeksi lähtemisen motiiveja ja kriteerejä sekä tukiperheiden valvontaa. Epävarmuus tukisuhteen onnistumisesta saattoi liittyä myös oman lapsen suhtautumiseen tukiperhetoimintaa kohtaan.

Kolmas aineistosta esille nouseva teema oli *lastensuojelun toimenpiteiden pelko*. Tukiperheenä toimivat henkilöt saattoivat kertoa aineistossa pelkäävänsä yhteistyön tekemistä sosiaalityöntekijöiden kanssa. Keskustelupalstalla kerrottiin esimerkiksi lastensuojeluilmoituksen tekemiseen liittyvistä kielteisistä kokemuksista. Tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet henkilöt pelkäsivät myös joutuvansa tukiperheenä toimimisen kautta itse lastensuojelun tarkkailun kohteeksi. Tukea tarvitsevat perheet pelkäsivät samalla tavalla yhteistyön tekemistä sosiaalityöntekijöiden kanssa ja tätä kautta lastensuojelun valvonnan alle joutumista. Erityisesti tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen pelättiin laskevan huostaanoton kynnystä. Tukea tarvitsevat perheet kertoivat myös pelkäävänsä tuen tarpeesta kertomisen leimaavan heidät huonoiksi vanhemmiksi.

4.2.1. Epäily oman perheen soveltuvuudesta toimintaan

Tukiperhetoiminnasta kiinnostuneet henkilöt pohtivat aineistossa oman perheen soveltuvuutta tukiperheeksi. Keskustelijat epäilevät esimerkiksi sitä, että heidän perhe ei ole jollain tavalla riittävän hyvä toimimaan tukiperheenä. Erilaisten perheiden edustajat halusivatkin keskustelupalstalla kuulla muiden keskustelijoiden mielipiteitä oman perheen soveltuvuudesta tukiperheenä toimimiseen. Epäily oman perheen soveltuvuudesta tukiperheeksi saattoi johtua esimerkiksi perheen erilaisuudesta verrattuna keskustelijoiden ajatuksiin ideaalista tukiperheestä. Omaa sopivuutta tukiperheeksi epäiltiin aineistossa esimerkiksi yksinhuoltajuuden, avoliiton, avioeron, seksuaalivähemmistöön kuulumisen, nuoren iän, etnisyyden ja uskonnollisuuden vuoksi. Aineistossa käytiinkin paljon keskustelua siitä, että huolitaanko tukiperheeksi tavallisesta tai ihanteellisesta perheestä jollain tavalla poikkeavaa perhettä.

"Meillä on uusperhe, jossa on miehen kaksi aikuista lasta ja yksi yhteinen leikki-ikäinen. Meille mahtuisi hienosti isoon taloon joka toinen vkl tai harvemmin vieras. Asiat on kaikki kunnossa: molemmilla työpaikka, ei terveysongelmia, ei ole koskaan ollut päihdeongelmia, ei riidellä, koti on siisti ja ruoka ajallaan. Jaksamista riittäisi kyllä

tukilapseenkin. Olen monesti miettinyt hakea, mutta sitten aina mietin, etteivät huoli, kun ollaan uusperhe ja takana molemmilla avioero (minulla lapseton liitto). Ei olla tarpeeksi hyviä siihen hommaan, kun ei edusteta siltikään idyllistä perhetyyppiä ja ollaan vain avopari.” (Keskustelu 13)

Aineisto sisälsi myös tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneiden henkilöiden pohdintaa omista taustatekijöistä ja niiden vaikutuksista tukiperheenä toimimisen mahdollisuuksiin. Omassa elämässä aiemmin koetut vaikeudet nähtiin toisaalta vahvuutena tukiperheenä toimimisen kannalta. Samalla kuitenkin aiemmalla taustalla ajateltiin olevan kielteisiä vaikutuksia ja sen epäiltiin olevan este tukiperheeksi hyväksymiselle. Tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneen henkilön aiempiin kokemuksiin saattoi kuulua esimerkiksi päihteiden käyttöä, mielenterveysongelmia, taloudellisia vaikeuksia tai omien lasten aiempi asiakkuus lastensuojelussa. Näiden taustatekijöiden vuoksi epäroitiin hakeutua tukiperheeksi, vaikka tämän hetken elämäntilanne koettiin sopivaksi tukiperheenä toimimisen kannalta. Keskustelijat epäilivät, että nämä taustat tulisivat kuitenkin esiin tukiperheeksi hakemisen yhteydessä. Tähän epäilyyn liittyi myös vahvasti ajatus hylkäämiseksi tulemisesta, naurunalaiseksi joutumisesta sekä häpeästä.

”Nuorena totaali-yh-äitinä siis jouduin (ihan oikeutetusti) tekemisiin lastensuojelun kanssa, kun yksinäisyys ja menneisyyden möröt sai hakemaan lohtua alkoholista liian usein. Nykyisin tuo esikoiseni on murkkuikäinen, ja nykyisen mieheni kanssa yhteinen 4-vuotias. Meillä olisi halua, kiinnostusta, jaksamista ja käytännön mahdollisuudet alkaa tukiperhetoimintaan, mutta jotenkin hävettää tuon taustani takia kysyäkään, jos suunnilleen nauretaan pihalle” (Keskustelu 16)

Aineistosta tuli esille myös epäilyt tukiperheenä epäonnistumisesta. Tämä näkyi esimerkiksi siten, että tukiperheenä toimivat ja tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet henkilöt epäilivät aiheuttavansa tuettavalle perheelle jollain tapaa pettymyksen. Epäonnistumisen pelon vuoksi tukiperhetoiminnasta oli saatettu jäädä kokonaan pois tai toimintaan ei uskallettu lähteä ollenkaan mukaan. Aineistossa pohdittiin esimerkiksi tukiperheen tehtäviä ja mitä tukiperheen tulisi tarjota tuettaville lapsille tukiviikonloppujen aikana. Tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet saattoivat pelätä sitä, että tavallisen perhe-elämän ja arjen viettäminen ei ole

tukiviikonloppujen aikana riittävää toimintaa. Keskustelijat pohtivatkin sitä, että pitääkö viikonloppujen tarjota tuettaville lapsille tavallisen arjen lisäksi myös uusia kokemuksia ja elämyksiä. Tämä saattoi aiheuttaa syyllisyyden tunteita tukiperheessä, jos tukiperhe koki, että tukiviikonloput eivät vastanneet tukea tarvitsevan perheen odotuksia. Riittämättömyyden tunnetta koettiin esimerkiksi silloin, jos viikonloppujen sisältö tai aikataulu oli tukiperheen näkemyksen mukaan tuettavan perheen toiveiden vastainen.

”Kovin pitkiä, vuosien tukiperhesuhteita meille ei ole syntynyt, nyt olemme n vuoden olleet ilman tukilapsia koska vaihtuvuus on rankkaa ja olemme miettineet sopivuuttamme hommaan (mm tuon vuoksi että emme ole onnistuneet luomaan pysyviä tukisuhteita yhteenkään perheeseen, voiko vika olla meissä?) Toki osa tukisuhteista on päättynyt ihan ”luonnollisiin” syihin kuten palveluntarpeen loppumiseen tai perheen muuttoon mutta muutama on päättynyt selkeästi sen vuoksi että perhe on pettynyt meihin, emme ole pystyneet tarjoamaan tukiperheviikonloppuja tarpeeksi usein tai heidän haluamallaan aikataululla ja tavalla. Ovat sitten päätyneet toivomaan uutta tukiperhettä sosiaalihuollosta” (Keskustelu 9)

Aineistossa oli myös kokemuksia tukiperheeksi hakemisesta tilanteissa, joissa tukisuhdetta ei ollut jostain syystä päädytty aloittamaan. Tähän liittyi myös usein epätietoisuus siitä, että minkä vuoksi tukisuhdetta ei ollut aloitettu. Tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet ihmettelivät keskustelupalstalla mediassa uutisoitavaa pulaa tukiperheistä ja pohtivat, että minkä vuoksi heidän perhe ei ollut kelvannut tukiperheeksi. Aineistossa käytiin paljon keskustelua siitä, että kannattaisiko tilannetta yrittää selvittää tai pitäisikö tukiperheeksi yrittää hakeutua jotain toista kautta. Epäily oman perheen soveltuvuudesta tukiperheeksi saattoi myös johtaa siihen, että tukiperheenä toimimisen ajatuksesta oli luovuttu.

”Eipä ainakaan meidän kaupungissa ole tarvetta tukiperheelle. Täällä sitä odotellaan tukilasta, kurssit ja kaikki käyneenä. Aika oudolta tuntuu, kun mediassa toivotetaan ennaltaehkäisevien lastensuojelutoimenpiteiden tarvetta tai tukiperhepulaa ja sitten meidän perhe ”ei kelpaakaan” kenellekään.” (Keskustelu 17)

Tuen tarpeessa olevien lasten vanhemmat pohtivat aineistossa myös samoja asioita kuin tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet. Vanhemmat epäilivät, että oma perhe ei ollut jollain tapaa sopiva tuettavaksi perheeksi tuen tarpeesta huolimatta. Aineistossa pohdittiin esimerkiksi sitä, että oman perheen tilanne ei ollut vielä riittävän vaikea tukiperheen saamiseksi. Aineistossa käytiin paljon keskustelua tuettavan perheen kriteereistä ja perheiden oikeudesta saada tukiperhe. Tukea tarvitsevien perheiden vanhemmat kertoivat keskustelupalstalla epäilevänsä, että tukiperhetoimintaa ei ole tarkoitettu heidän perheen tilanteeseen. Keskustelijat epäilivät, että heille ei tultaisi myöntämään tukiperhettä, koska tukea tarvitsevan perheen vanhemmilla ei ollut asiat riittävän huonosti. Oma tilanne nähtiin muihin tukiperhettä hakeviin verrattuna liian hyväksi ja hälyttävien ongelmien puutteen nähtiin estävän tukiperheen saamisen. Erityisesti päihdeongelmien puuttuminen, työssä käyminen, parisuhteessa oleminen ja hyvä taloudellinen tilanne nähtiin tekijöiksi, joka voisivat olla este tukiperheen saamiselle. Monet keskustelijat pohtivat myös sitä, että onko uupumus tai yksinhuoltajuus riittäviä perusteita tukiperheen saamiseksi. Tukiperheen hakeminen saatettiin nähdä keskusteluissa ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä ja keskustelijat pohtivatkin, että menevätkö vaikeammassa tilanteessa olevat perheet heidän perheen ohi tukiperhejonossa.

”Tukiperhettä on haettu, odotettu ja oltu ilman. Kunta on tehnyt selväksi, että asiat eivät ole riittävän huonosti, jos sä vaan et jaksa” (Keskustelu 13)

Aineistosta oli myös havaittavissa edelliseen verrattuna päinvastaista ajattelua. Tukea tarvitsevat perheet saattoivat nimittäin nähdä oman perheen tilanteen myös liian haastavaksi, jotta tukiperheen saaminen olisi mahdollista. Tähän ajatteluun liittyi yleensä myös se, että tukea tarvitsevan perheen lapsi oli erityislapsi. Erityislasten vanhemmat pohtivat aineistossa tukiperheiden motivaatiota ottaa erityislapsi tuettavaksi lapseksi, jos heidän olisi mahdollista esittää toiveita tai kriteereitä tuettavalle lapselle. Osa vanhemmista myös pohti sitä, että onko tukiperheillä riittävästi resursseja erityislapsen hoitamiseen.

”Me emme saaneet tukiperhettä, koska meillä on vaativa erityislapsi ja sossu sanoi suoraan että harva perhe edes harkitsee sellaista lasta.” (Keskustelu 18)

4.2.2. Epävarmuus tukisuhteen onnistumisesta

Toinen aineistosta havaittavissa oleva este liittyi epävarmuuteen tukisuhteen onnistumisesta. Tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet olivat epävarmoja esimerkiksi yhteistyön onnistumisesta tuettavien lasten vanhempien kanssa. Yhteistyön sujuminen nähtiinkin tärkeäksi kriteeriksi tukiperhetoiminnan onnistumisen kannalta. Aineistossa yhteistyötä vaikeuttaviksi tekijöksi mainittiin esimerkiksi sovittujen aikataulujen muuttaminen, tukiviikonloppujen sisältöön liittyvät liian suuret vaatimukset, tuettavan perheen vanhempien päihteiden käyttö sekä tukiviikonloppujen liiallinen kontrollointi. Tukisuhteen onnistumiseen liittyvät epävarmuudet olivat syntyneet joko tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneiden henkilöiden omista ennako-odotuksista tai muiden tukiperheenä toimivien kokemuksista. Yhteistyön sujumattomuus oli saattanut johtaa siihen, että aiemmin tukiperheenä toiminut perhe oli päättänyt lopettamaan tukisuhteen. Yhteistyön sujumattomuuteen liittyvät ennako-odotukset saattoivat myös johtaa siihen, että tukiperhetoimintaan ei uskallettu lähteä ollenkaan mukaan.

”Eniten ehkä ”pelottaa” just noi vanhemmat. Mitä jos vanhemmilla on esim. alkoholismia tai muita vaikeita ongelmia? Mitä jos he vaikka soittelevat koko ajan? Tai olisivatkin väliinpitämättömiä, eivät hae lasta ajallaan tms.” (Keskustelu 9)

Tukisuhde saattoi olla tukiperheenä toimivien mukaan haastava myös tuettavaan lapseen liittyvien syiden vuoksi. Tukisuhde nähtiin haastavaksi esimerkiksi silloin, jos tukiperheen omat voimavarat eivät riittäneet tuettavan lapsen hoitamiseen tukiviikonloppujen aikana. Tähän voimavarojen puutteeseen liittyi aineiston mukaan usein tuettavan lapsen erityisyys. Tukiperheenä toimivat saattoivat myös epäillä, että tuettavan lapsen ongelmat lisääntyvät lapsen kasvaessa. Tästä johtuen tukiperheenä toimivat saattoivat epäillä tukisuhteen onnistumista tulevaisuudessa ja olla sen vuoksi epävarmoja tukisuhteen jatkamista.

”Kyllä välillä tuntuu, ettei eväät riitä kun ongelmat senkun kasvaa, mitä isommaksi lapsi kasvaa. Hänellä on siis oikeita ongelmia, ei ole ihan tavislapsi. En tiedä, kuinka hanksaan sitten aikanaan murrosikäisen lapsen, sillä arvaan vaikeuksia olevan tulossa.” (Keskustelu 11)

Tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet saattoivat myös pelätä kiintyvänsä liikaa tuettavaan lapseen. Keskustelijat saattoivat olla epävarmoja tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisestä, jos tukisuhde päättyisi siinä kohtaa, kun tuettavasta lapsesta olisi jo muodostunut tärkeä osa tukiperheen elämää. Tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet saattoivat myös pelätä huolehtivansa tuettavasta lapsesta myös tukiviikonloppujen ulkopuolella. Toimintaan sitoutuminen nähtiinkin molempien tukiperhetoiminnan osapuolien kannalta tärkeäksi asiaksi. Tukiperhetoimintaan ei välttämättä uskallettu lähteä mukaan siinä kohtaa, jos oman perheen elämäntilanne ei ollut vakiintunut. Tukiperhetoiminnassa onkin tärkeä myös miettiä lapsen ihmissuhteiden jatkuvuutta, koska onnistunut tukisuhde voi luoda tuettavalle lapselle tärkeitä sosiaalisia suhteita (Hongisto ym. 2004, 7).

”Suurin kynnys on se, että olen kovin tunneihminen, ja pelkään, että kiinnyn lapseen kovasti ja esim. epäily huonoista kotioloista vie sitten yöunet tms.” (Keskustelu 19)

Tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet pohtivat aineistossa myös perheen omien lasten suhtautumista tukiviikonloppuihin ja tuettaviin lapsiin. Tätä pohdintaa käytiin yleensä ennen kuin tukiperhetoimintaan päätettiin lähteä mukaan. Keskustelijat saattoivat pelätä esimerkiksi sitä, että omat lapset ja tuettavat lapset eivät löytäisi keskenään yhteistä säveltä. Omat lapset saattoivat esimerkiksi olla luonteeltaan erityisen rauhallisia tai vilkkaita ja vanhemmat pohtivat, että miten lapset reagoisivat sellaiseen lapseen, jonka luonne olisi täysin erilainen. Tämän ajateltiin olevan mahdollisesti esteenä tukisuhteen onnistumiselle. Osa keskustelijoista pohti aineistossa myös, että onko tukiperhetoimintaan mukaan lähteminen omien lasten näkökulmasta ajateltuna epäreilua. Tämä keskustelu liittyi siihen ajatukseen, että tukiviikonloppujen aikana vanhempien huomion tulisi jakaantua tasaisesti kaikkien lasten välillä. Keskustelijat saattoivat ajatella huomion jakamisen olevan siten ikään kuin omilta lapsilta jollain tavalla pois. Keskustelijat pohtivatkin, että olisiko tukiperhetoimintaa tärkeämpää antaa kaikki huomio ja keskittyminen omille lapsille.

”Itselläni on siis kaksi poikaa, 5 ja 4 -vuotiaat. Molemmat ovat aika herkkiä tapauksia, joten miten he mahdollisesti reagoisivat lapseen, jolla on paha olla ja joka oireilee sitä?” (Keskustelu 20)

Tukiperhetoiminta ei myöskään aina vastannut tukiperheenä toimivien odotuksia ja tämän nähtiin olevan este tukisuhteen onnistumiselle. Tukiperheenä toimivat kertoivat keskustelupalstalla esimerkiksi asettaneensa toiminnan suhteen tiettyjä kriteerejä, jotka oli kuitenkin jätetty huomioimatta tuettavaa lasta valitessa. Tukiperheenä toimivat saattoivat esimerkiksi kokea, että toiminnan työmäärä oli suurempi, kuin mitä heidän oli alun perin annettu ymmärtää. Aineistosta nousi esille myös tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneiden epäily huijatuksi tulemisesta. Tukiperheenä toimivat kertoivat keskustelupalstalla kokemuksistaan sellaisista tilanteista, joissa tukiperhe oli myönnetty heidän mielestä väärin perustein. Tukiperhe saattoi esimerkiksi kokea, että tuettavan perheen tilanne oli jo toimintaa aloittaessa hyvä ja sen vuoksi tukiperheen tarjoama tuki olisi pitänyt suunnata haastavamassa tilanteessa olevalle perheelle. Tukiperheenä toimivat ja tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet saattoivatkin pelätä, että heidän tarjoamaa tukea käytetään hyväksi esimerkiksi ilmaisena lastenhoitoapuna. Huijatuksi tulemisen epäilyyn saattoi liittyä myös epäluottamus tukiperhetoiminnan järjestäjää kohtaan. Tukiperheenä toimivat saattoivat esimerkiksi kokea, että työntekijät eivät olleet huomioineet tukiperheen esittämiä toiveita ja odotuksia tuettavan lapsen suhteen.

”Lähdimme toimintaan koska mieheni oli todella köyhä lapsi ja olisimme halunneet antaa elämyksiä jollekin vastaavista oloista tulevalle. Tuli sellainen olo että olimme ilmaisia lastenvahteja rikkaille.” (Keskustelu 21)

Aineisto sisälsi myös keskustelua tukiperheenä toimimisen korvauksista ja korvauksia pidettiin usein vähäisinä tai jopa riittämättöminä. Tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet saattoivat epäillä, että tukiperheenä toimimiseen voi kulua enemmän rahaa, kuin mitä toiminnasta saatavilla korvauksilla on mahdollista kattaa. Aineistosta tuli myös ilmi, että keskustelijat eivät tienneet kenen vastuulla on toiminnasta aiheutuvat ylimääräiset kustannukset. Ylimääräisiä kustannuksia saattoi aiheutua esimerkiksi siinä tapauksessa, jos tuettava lapsi aiheutti vahinkoa tukiperheen omaisuudelle tukiviikonlopun aikana. Tukisuhteen ajateltiin onnistuvan paremmin, jos toiminnasta aiheutuvat ylimääräiset kustannukset eivät olisi tukiperheen vastuulla. Keskustelupalstalla pohdittiin myös sitä, että halukkaita tukiperheitä voisi olla enemmän, jos toiminnasta saatava korvaus olisi nykyistä suurempi. Tästä keskustelusta huolimatta lähes kaikki keskustelijat kuitenkin kertoivat ajattelevansa, että tukiperheeksi ei ole tarkoituksenmukaista lähteä ainoastaan siitä saatavan taloudellisen hyödyn vuoksi.

”Aika pieniä nuo korvaukset ovat, olisikohan tukiperheitä enemmän jos korvaus olisi isompi?? Itselleni raha ei ole se tärkein, mutta monet muut se voisi saada motivoitumaan.” (Keskustelu 22)

Tukea tarvitsevat perheet olivat samalla tavalla epävarmoja tukisuhteen onnistumisesta. Tämä saattoi johtua esimerkiksi siitä, että tukiperheen kasvatustietojen ajateltiin olevan jollain tavalla oman lapsen kannalta sopimattomia. Tukea tarvitsevat perheet saattoivat myös pelätä sitä, että tukisuhde lopetetaan ennen kuin tuen tarve päättyy. Tukiperhettä voitiin olla jonotettu pitkän aikaa ja pettymys koettiin suureksi siinä kohtaa, jos tukiperhetoiminta lopetettiin lyhyen jakson jälkeen. Tuettavan lapsen vanhempi ei ollut näissä tapauksissa saanut tarvitsemaansa tukea arkeen tarpeeksi pitkäksi aikaa, jotta hänen omat voimavarat olisivat ehtineet palautua. Tukisuhteen lopettaminen nähtiin harmillisena myös lapsen näkökulmasta, joka mahdollisesti oli jo kiintynyt tukiperheeseen. Tällaisen kokemuksen jälkeen tukea tarvitsevalla perheellä saattoi olla iso kynnys lähteä hakemaan uutta tukiperhettä.

”Kuitenkin noin kolmen tukiperheviikonlopun jälkeen perhe yksinkertaisesti ilmoitti, ettei voi ottaa poikia enää luokseen. Vanhempi pojistani nimittäin vastusti heille menoa. Ihmettelin vain, ettei ongelmasta puhuttu minun kanssani, tukiperhe oli vain keskustellut heidän ohjaajansa kanssa ja päätyneet tällaiseen ratkaisuun. Jotenkin jäi paha mieli koko asiasta. Ei ollut kovin hyvä asia nuoremmalle pojalleni joka kokee tuollaiset ”hylkäämiset” varsin rankasti. Muistelee vieläkin tukiperhettä vaikka kävi vain parina viikonloppuna ja siitä on jo 4 vuotta aikaa. Uutta tukiperhettä ei ole tarjottu, enkä ole kyllä kysynytäkään.” (Keskustelu 23)

Tukea tarvitsevat perheet olivat myös huolissaan tuettavan lapsen suhtautumisesta tukiviikonloppuihin. Kokonaista viikonloppua saatettiin pitää liian pitkänä aikana lapselle olla erossa muusta perheestä. Vanhemmat saattoivat pelätä esimerkiksi sitä, että lapsi ei halua mennä tukiperheeseen tai kokee itsensä jollain tavalla hylätyksi tukiviikonloppujen aikana. Erityislasten vanhemmat pohtivat sitä, että lapsi saattaisi kokea itsensä syrjään siirretyksi, jos hän käy ainoana perheen lapsista tukiperheessä.

“Lapsi on hyvin herkkä erilaisille tunteille. Pelottaa myös hänen reaktionsa jos hän kokee, että siirrämme hänet syrjään aika ajoin.” (Keskustelu 11)

Aineistossa pohdittiin myös kriittisesti tukiperheenä toimivien motiiveja. Tukea tarvitsevat perheet epäilivät sitä, että kaikki tukiperheet eivät ole toiminnassa mukana pelkästään puhtaan auttamisen halun vuoksi. Tukiperheenä toimimisen taustalla saatettiin ajatella olevan esimerkiksi taloudellisen hyödyn tavoitteluun liittyviä motiiveja. Taloudellisen hyödyn tavoittelun pelättiin johtavan siihen, että tukiperheessä on samaan aikaan useita tukilapsia eri perheistä, eivätkä kaikki lapset saa silloin viikonlopun aikana tarpeeksi huomiota. Tukea tarvitsevat perheet ajattelivat myös sitä, että toiminnasta taloudellista hyötyä tavoittelevat perheet eivät ole kiinnostuneita panostamaan tukiviikonloppujen sisältöön. Taloudellisen hyödyn tavoittelun ajateltiin siten olevan esteenä tukisuhteen onnistumiselle.

“Minulla on myös vähän sellainen kuva, että hän tekee tukiperhetyötä lähinnä siitä saatavan korvauksen vuoksi, vaikkei se nyt suurensuuri olekaan. Korvauksen tarkoitushan on vain peittää kulut, mutta kulujen suuruushan taas riippuu siitä miten paljon pihistää. Juuri hän onkin saanut minut jättämään anomatta tukiperhettä meille. En usko, että tuonkaltaisesta ihmisestä olisi lapselleni mitään hyötyä.” (Keskustelu 24)

Tukea tarvitsevien perheiden vanhemmat halusivat keskustelupalstalla myös tietoa tukiperheille asetetuista kriteereistä ja tukiperhetoiminnan valvonnasta. Tukiperhettä ei välttämättä uskallettu hakea, koska ei tiedetty minkälainen prosessi tukiperheeksi haluavien on käytävä läpi, ennen kuin heidät hyväksytään tukiperheeksi. Erityislaster vanhemmat pohtivat keskustelupalstalla taas sitä, että voiko erityislapsen tukiperheeksi valikoitua sellainen perhe, jolla ei ole kokemusta tai osaamista erityislaster kanssa toimimisesta. Osa keskustelijoista toivoikin, että tukiperheitä valvottaisiin aiempaa paremmin, jotta tukisuhde onnistuisi todennäköisemmin. Valvonnan tarpeeseen liittyi myös epäily lasten mahdollisesta kaltoinkohtelusta tukiviikonlopun aikana.

“Melkein toivoisi, että tukiperheitä valvottaisiin hieman tarkemmin, mutta tähänkään lastensuojelulla ei ole varaa, koska perheistä on huutava pula. Niinpä tukiperheissä on hajontaa” (Keskustelu 21)

4.2.3. Lastensuojelun toimenpiteiden pelko

Kolmas aineistosta esille nouseva pelko liittyi yhteistyön tekemiseen viranomaisten kanssa. Tukiperheenä toimivat saattoivat kokea ikäväksi yhteistyön tekemisen lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kanssa. Tukiperheenä toimivat henkilöt kertoivat aineistossa esimerkiksi kielteisistä kokemuksista liittyen lastensuojeluilmoitusten tekemiseen. Tukiperheenä toimivat kokivat aineiston mukaan lastensuojeluilmoituksen tekemisen raskaaksi. Lastensuojeluilmoituksen saatettiin myös nähdä vaikuttavan kielteisellä tavalla tukiperheen ja tuettavan perheen väliseen yhteistyöhön.

”Olen jopa joutunut tekemään kahdesti LS-ilmoituksen. Se on raskaampaa kuin luulisi”

(Keskustelu 25)

Tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet kertoivat keskustelupalstalla pelkäävänsä myös joutuvansa itse sosiaalihuollon tarkkailuun heidän aloittaessa tukiperhetoiminnan. Keskustelijat kertoivat pelkäävänsä myös, että esimerkiksi tuettavan lapsen vanhemmat alkaisivat syyttää tukiperhettä perättömistä asioista. Tämän saatettiin ajatella johtavan siihen, että lastensuojelun sosiaalityöntekijät joutuisivat puuttumaan tukiperheen elämään.

”Tulevat pian tarkistamaan onko kaikki maton hapsut suorassa ja vie omatkin lapset mukanaan. Hui. Kamala kauhuskenaario.” (Keskustelu 26)

Tukiperheiden lisäksi myös tukea tarvitsevat perheet saattoivat pelätä yhteistyön tekemistä sosiaalityöntekijöiden kanssa. Tuettavien lasten vanhemmat saattoivat pelätä tukiperheiden tavoin, että tukiperheen hakemisen myötä heidän perheensä joutuisi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden tarkkailun kohteeksi. Tukiperhettä ei välttämättä uskallettu hakea myöskään siitä syystä, että palveluun suostumisen epäiltiin alentavan kynnystä huostaanoton tekemiseen. Keskustelijat kertoivat myös pelkäävänsä sitä, että tukiperhetoimintaa ei pysty lopettamaan ilman sosiaalityöntekijän lupaa.

”Kannattaako hakea lapselle tukiperhettä vai alentaako se mahdollisen huostaanoton kynnystä?” (Keskustelu 27)

Tukiperheen hakemisen pelättiin myös leimaavan tuettavan perheen ongelmaperheeksi ja tuettavien lasten vanhemmat huonoiksi vanhemmiksi. Tämän huonoksi vanhemmaksi leimaantumisen pelon myötä tukiperheen tarpeesta ei välttämättä uskallettu kertoa esimerkiksi sukulaisille tai tuttaville. Tukea tarvitsevien perheiden vanhemmat kokivat huonommuuden ja epäonnistumisen tunnetta tuen tarpeen vuoksi. Tukiperhe saatettiin myös jättää kokonaan hakematta tämän vanhempana epäonnistumisen pelon takia. Vanhemmat saattoivat kokea, että heidän pitäisi jaksaa ilman tukea, koska he ovat itse valinneet vanhemmuuden. Keskusteluissa pohdittiin kuitenkin myös sitä, että tulevaisuuden tuen tarpeita on mahdotonta ennustaa etukäteen.

“Tunnen itseni epäonnistuneeksi, meille suositeltiin tukiperhettä ” (Keskustelu 28)

5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

5.1. Tutkimustulosten yhteenveto

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiiveja ja esteitä tukiperhetoimintaan liittyviä internetkeskusteluja aineistona käyttäen. Tässä tutkimuksessa oli siten kaksi mielenkiinnon kohdetta. Ensimmäiseksi tutkimuksessa haluttiin selvittää millä tukiperhetoimintaan mukaan lähtemistä perustellaan ja toiseksi tutkimuksessa paneuduttiin siihen, että mikä estää tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen. Näiden kahden erilaisen näkökulman tarkoituksena oli täydentää toisiaan ja siten antaa yhdessä kattava kuva tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen herättämistä ajatuksista. Tutkimuksen tulokset esitettiin tukiperhetoiminnan molempien osapuolien eli tukiperheiden ja tuettavien perheiden näkökulmista. Tällä tavoin toiminnan eri osapuolien näkemyksiä esittelemällä tavoiteltiin samanlaista dialogisuutta, jota tukiperhetoimintaan liittyvistä internetkeskusteluista oli mahdollista havaita.

Tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiiveista muodostui kolme erilaista teemaa, joista ensimmäinen oli voimavaroihin ja resursseihin liittyvät motiivit. Tukiperheiden ja tuettavien perheiden ajatukset näyttäytyivät tässä teemassa toisiaan täydentävinä. Tukiperheenä toimivat ja tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet henkilöt perustelivat motiivejaan omien hyödyllisten voimavarojen ja resurssien kautta, kun taas tukea tarvitsevat perheet perustelivat motiivejaan omien voimavarojen ja resurssien riittämättömyydellä. Tuettava perhe tarvitsi siten lisää resursseja ja voimavaroja omaan elämäänsä ja tukiperheellä oli mahdollisuus vastata tähän tarpeeseen tukiperhetoiminnan kautta. Aineistosta nousi mielenkiintoisesti esille tukiperheiden eriävät kokemukset siitä, että millaisten asioiden ajatellaan olevan hyödyllisiä voimavaroja ja resursseja tukiperheenä toimimisen näkökulmasta. Osa tukiperheenä toimivista saattoi esimerkiksi perustella tukiperheen hyödyllisiä ominaisuuksia koulutuksen ja työelämän kautta kerätyillä kokemuksilla, kun taas toiset keskustelijat perustelivat tukiperheen hyviä ominaisuuksia elämäkokemuksella sekä arkisten asioiden kautta. Samalla tavalla osa keskustelijoista koki lapsiperheen olevan ideaali tukiperheenä toimimisessa, kun taas toiset keskustelijat perustelivat tukiperheenä toimimisen motiiveja lapsettomuuden kautta. Lapsiperheet kokivat esimerkiksi hyväksi asiaksi sen, että omien lasten on mahdollista tarjota tuettaville lapsille mielekästä seuraa,

kun taas lapsettomat perheet kokivat hyväksi asiaksi täyden huomion antamisen tuettavalle lapselle tukiviikonloppujen aikana. Tämä keskustelu voimavaroista ja resursseista osoittaa sen, että tukiperheiksi tarvitaan erilaisia perheitä ja tukiperhe olisi tärkeä valita tuettavan lapsen tarpeet huomioiden.

Toinen tutkimuksen aineistosta muodostunut teema oli auttamiseen ja avun tarvitsemiseen liittyvät motiivit. Tässä teemassa tukiperheiden ja tuettavien perheiden ajatukset näyttäytyivät samalla tavalla toisiaan täydentävinä, kuten edellisessäkin teemassa. Tukiperheenä toimivat ja tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet henkilöt perustelivat motiivejaan omalla puhtaalla halulla olla tukea tarvitsevalle perheelle avuksi. Tuettavat perheet taas kertoivat tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiiviksi oman avun tarpeen. Tuettava perhe tarvitsi siten sen hetkisessä elämäntilanteessa apua ja tukiperhe pystyi vastaamaan tähän avun tarpeeseen tukiperhetoiminnan avulla. Molemmat tukiperhetoiminnan osapuolet korostivat myös tähän teemaan liittyvissä keskusteluissa samoja asioita, kuten esimerkiksi vanhemman oikeutta omaan aikaan ja lapsen oikeutta hyvinvoivaan vanhempaan.

Kolmas tukiperhetoiminnan motiiveja kuvaava teema oli ilon ja hyödyn saamiseen liittyvät motiivit. Tässä teemassa tukiperheiden ja tuettavien perheiden ajatukset eivät täydentäneet toisiaan, kuten kahdessa edellisessä teemassa, vaan molempien osapuolien ajatukset olivat toistensa kanssa samankaltaisia. Tukiperheet ja tuettavat perheet perustelivat toimintaan mukaan lähtemisen motiiveja ilon ja hyödyn saamisella. Tukiperheenä toimivat kokivat, että he saivat tukiperhetoiminnan kautta itselle ja mahdollisille omille lapsille hyvää mieltä, uusia kokemuksia, iloa ja lisää läheisiä ihmisiä perheen elämään. Tuettavan lapsen vanhemmat taas kertoivat oman lapsen saavan tukiperhetoiminnan kautta näitä samoja asioita. Keskusteluissa tukiperhetoimintaa kuvattiin osuvasti win-win-tilanteeksi, josta hyötyvät kaikki tukiperhetoiminnan osapuolet.

Tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen esteistä muodostui myös kolme erilaista teemaa, joista ensimmäinen oli epäily oman perheen soveltuvuudesta toimintaan. Tukiperheiden ja tuettavien perheiden ajatukset olivat tässä teemassa samankaltaisia ja molemmat tukiperhetoiminnan osapuolet epäilivät heidän perheen olevan jollain tavalla sopimaton osallistumaan tukiperhetoimintaan. Tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet henkilöt epäilivät, että heitä ei

hyväksyä tukiperhetoimintaan, koska perhe ei ollut taustaltaan tai nykytilanteeltaan ideaali tukiperhetoimintaa ajatellen. Tukiperheet myös pelkäsivät tuottavansa jollain tavalla pettymyksen tuettavalle perheelle. Tukea tarvitsevat perheet epäilivät taas samalla tavalla sitä, että perhettä ei hyväksyä tukiperhetoimintaan mukaan, koska perheen tilanne ei ollut heidän omasta mielestään ideaali tukiperheen saamista ajatellen. Tukea tarvitsevat perheet ajattelivat joko heidän perheen tilanteen oleva liian vaikea tai liian helppo tukiperheen saamiseksi. Tähän teemaan sisältyvissä keskusteluissa molemmat tukiperhetoiminnan osapuolet olivat silti selvästi kiinnostuneita tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisestä. Keskustelijoita epäilytti kuitenkin hakeutua tukiperhetoimintaan mukaan, koska pelko toiminnasta hylätyksi tulemiseen oli niin vahva.

Toinen tutkimuksen aineistosta muodostunut tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen este oli epävarmuus tukisuhteen onnistumisesta. Tässäkin teemassa tukiperheiden ja tuettavien perheiden ajatukset olivat keskenään samankaltaisia. Molemmat tukiperhetoiminnan osapuolet pohtivat yhteistyön toimimiseen liittyviä asioita sekä lasten reagoimista tukiperhetoimintaan. Tukiperheet ja tuettavat perheet kertoivat myös pelkäävänsä, että toinen tukisuhteen osapuoli päättää vetäytyä toiminnasta yllättäen, tukiperhetoiminnan perustuessa puhtaasti vapaaehtoisuuteen. Tässä teemassa korostui lisäksi huoli tuettavasta lapsesta. Tukiperheenä toimivat henkilöt kertoivat huolehtivansa tuettavan lapsen hyvinvoinnista tukiviikonloppujen ulkopuolisena aikana ja pohtivansa tuettavan lapsen kodin olosuhteita. Samalla tavalla tuettavien lasten vanhemmat kertoivat huolehtivansa lapsesta tukiviikonloppujen aikana ja pelkäävänsä lapsen kohtaavan mahdollisesti sopimattomia kasvatusmetodeja tai kaltoinkohtelua tukiviikonloppuina. Tukisuhteen onnistumiseen liittyvät epävarmuudet olivat siten samankaltaisia ja perustuivat epäluottamuksen tunteeseen tukiperhetoiminnan toista osapuolta kohtaan.

Kolmas tukiperhetoimintaa kuvaava este oli lastensuojelun toimenpiteiden pelko. Tässä teemassa tukiperhetoiminnan osapuolten pelot sisälsivät samanlaisia ja erilaisia huolia. Mielenkiintoisesti aineistosta nousi esille se, että molemmat tukiperhetoiminnan osapuolet kertoivat keskusteluissa pelkäävänsä yhteistyön tekemistä sosiaalityöntekijöiden kanssa sekä tästä yhteistyöstä johtuvia mahdollisia seuraamuksia. Tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet kertoivat pelkäävänsä oman perheen joutumista lastensuojelun tarkkailun kohteeksi tukiperheenä toimimisen vuoksi. Samalla tavalla tukea tarvitsevat perheet kertoivat pelkäävänsä tukiperhetoiminnan johtavan tiiviiseen

yhteistyöhön lastensuojelun kanssa ja alentavan lasten mahdollisen huostaanoton kynnystä. Tukiperheenä toimivat kertoivat myös pelkäävänsä sitä, että he voisivat joutua tekemään lastensuojeluilmoituksen tuettavan lapsen vanhemmista johtuvista syistä ja tämän vaikeuttavan yhteistyön tekemistä tulevaisuudessa. Tukea tarvitsevan perheen vanhemmat taas pelkäsivät tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen leimaavan tuettavan lapsen vanhemmat jollain tavalla huonoiksi vanhemmiksi.

5.2. Motivaation lisääminen ja esteiden vähentäminen

Tutkimuksen tulosten tarkoituksena oli selvittää tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiiveja ja esteitä. Tutkimuksen tulosten selvittämisen jälkeen on kuitenkin aiheellista pohtia, että millä tavalla tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiiveja olisi mahdollista lisätä ja toisaalta, miten tukiperhetoimintaan liittyviä esteitä olisi mahdollista vähentää. Tämän pohdinnan tarkoituksena on tuottaa tukiperhetoimintaa kehittävää tietoa, jotta tämä tutkimus olisi myös käytännön kannalta hyödyllinen ja merkittävä. Motiiveja lisäämällä ja esteitä vähentämällä tukiperhetoimintaa olisi mahdollista laajentaa ja saada siten lisää perheitä mukaan tukiperhetoimintaan.

Monet tukiperhetoiminnasta kertovat esitteet kuvaavat sopivaa tukiperhettä tavallisena perheenä. Samaan aikaan tukiperhetoimintaan kuitenkin kaivataan mukaan erilaisia perheitä, koska tukiperheen tarpeen taustalla on erilaisia syitä. Käsitteenä tavallinen perhe ja erilainen perhe ovat kuitenkin tulkinnanvaraisia ja herättävät pohdintaa siitä, että mitä näillä käsitteillä oikeastaan tarkoitetaan. Tästä tulkinnanvaraisuudesta johtuen tukiperheenä toimimisen kriteerit näyttäytyvät epäselvinä ja tukiperheeksi sopivat perheet saattavat epäröidä hakeutumista mukaan tukiperhetoimintaan. Tutkimuksen aineistossa oli esimerkiksi paljon keskustelua siitä, että estääkö yksinhuoltajuus, avoliitto tai aiempi avioero mahdollisuuden toimia tukiperheenä. Ajattelenkin, että näitä tukiperheenä toimimisen kriteereitä sekä tukiperheeksi hakemisen prosessia olisi tärkeä avata ja tarkentaa tukiperhetoimintaa koskevilla sivustoilla. Tällä tavalla tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneiden henkilöiden ei välttämättä tarvitsisi hakea tietoa internetin keskustelupalstoilta, koska tukiperhetoiminnasta olisi saatavilla riittävästi tietoa myös tukiperhetoimintaa järjestävien tahojen ylläpitämillä sivustoilla. Uusista tukiperheistä on tällä

hetkellä kova pula ja olisikin tärkeää, että tukiperheenä toimimisesta selvästi kiinnostuneet ja toimintaan sopivat perheet, uskaltaisivat hakea tukiperhetoimintaan mukaan.

Tutkimuksen tuloksista nousi selkeästi esille, että tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneilla ja tukea tarvitsevilla perheillä oli samankaltaisia epäilyjä liittyen tukiperhetoimintaan. Yksi tukiperhetoiminnan molempien osapuolien yhteisistä peloista oli huijatuksi tulemisen pelko tukiperhetoiminnan kautta. Tukiperheet saattoivat pelätä tutkimuksen aineiston mukaan sitä, että heitä käytetään tukiperhetoiminnan kautta hyväksi ilmaisina lapsenvahteina. Tukea tarvitsevat perheet taas pelkäsivät sitä, että tukiperheisiin kohdistuvaa valvontaa ei ole riittävästi. Valvonnan vähäisyyttä tuotiin toisaalta myös tukiperheiden näkökulmasta esille ja monet tukiperheenä toimivat esimerkiksi ihmettelivät vähäistä yhteydenpitoa tukiperhetoiminnan järjestäjän kanssa tukisuhteen aloittamisen jälkeen. Tukiperheiden valvonnan lisäämiselle esitettiin kuitenkin myös eriäviä mielipiteitä, kun osa keskustelijoista pelkäsi valvonnan johtavan tukiperhetoiminnan järjestäjien tiiviin tarkkailun kohteeksi joutumiseksi. Huijatuksi tulemisen pelon voi toki ajatella vähentyvän automaattisesti ajan kulumisen myötä, kun tukiperheen ja tuettavan perheen välinen luottamussuhde on vahvistunut. Toisaalta tähän olisi kuitenkin hyvä kiinnittää huomiota jo heti tukisuhdetta aloittaessa. Tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen esteitä voisi vähentää tuomalla vahvemmin esille molempien tukiperhetoiminnan odotuksia tukisuhdetta kohtaan sekä keskustelemalla avoimesti myös tukiperhetoimintaan liittyvistä peloista ja epäilyistä. Näiden asioiden esiin nostamisen voisi myös nähdä vaikuttavan positiivisesti siihen, että toinen tukiperhetoiminnan osapuoli voisi näyttäytyä helpommin lähestyttävässä valossa.

Tukiperhetoiminta ei ole enää sidottu lastensuojelun asiakkuuteen, mutta lakiuudistuksesta huolimatta tutkimuksen aineistona käytetyt internetkeskustelut sisälsivät paljon keskustelua myös lastensuojeluun liittyen. Mielenkiintoista olikin, että molemmat tukiperhetoiminnan osapuolet kokivat yhteydenpidon lastensuojelun kanssa epämiellyttäväksi. Tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneilla ja tukea tarvitsevilla perheillä oli molemmilla ennakkoluuloja lastensuojelua kohtaan. Molemmat osapuolet saattoivat pelätä tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen johtavan yhteistyön tekemiseen lastensuojelun kanssa. Olisikin tärkeää tuoda jatkossa selkeämmin esille, että tukiperhetoiminta ei ole enää sidottu lastensuojelun asiakkuuteen eikä tukiperhetoimintaan osallistuminen tarkoita lastensuojelun silmätikuksi joutumista. Toisaalta

osalla tukiperheessä käyvistä lapsista on kuitenkin taustalla myös lastensuojelun asiakkuus ja silloin yhteydenpito lastensuojeluun saattaa tulla tarpeelliseksi myös tukiperheiden osalta. Tukiperheellä voi myös herätä huolia tuettavan lapsen tai hänen vanhempien suhteen, jolloin tukiperhe voi joutua myös tekemään lastensuojeluilmoituksen. Olisikin tärkeää, että lastensuojeluilmoitus nähtäisiin keinona saada apua tuettavalle perheelle eikä vaikeuksia aiheuttavana tekijänä tukiperhetoiminnan osapuolien välillä.

Tutkimuksen aineistona käytetyistä internetkeskusteluista tuli myös esille tukiperhetoiminnan herättämät syyllisyyden tuntemukset. Tukiperheenä toimimisesta kiinnostuneet pelkäsivät esimerkiksi tuottavansa pettymyksen tuettavalle perheelle, koska heidän viettämänsä arki ei sisältänyt erikoista ohjelmaa. Tutkimuksen aineiston mukaan tukiperheet olivat kuitenkin huomattavasti enemmän huolissaan tukiviikonloppujen ohjelmasta, kuin tukea tarvitsevat perheet. Tämä mielestäni kertoo siitä, että pelko pettymyksen tuottamisesta tuettavalle perheelle saattaa olla aiheeton ja tätä pelkoa olisi hyvä saada vähennettyä. Tukea tarvitsevat perheet taas pelkäsivät näyttäytyvänsä huonoina vanhempina tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen myötä. Samalla tavalla kuin edellisessä pelossa tuettavien lasten vanhemmat olivat tästä huomattavasti enemmän huolissaan, kuin tukiperheenä toimivat henkilöt. Tukiperheenä toimivat ajattelivatkin aineiston mukaan usein, että vanhemmilla on oikeus saada omaa aikaa ja avun tarvetta ei yleisesti pidetty merkinä huonosta vanhemmuudesta. Tämän näkökulman esille tuominen voisikin helpottaa monia tuen tarpeessa olevia vanhempia, jotka kokivat syyllisyyttä tukiperheen tarpeesta.

5.3. Tutkimuksen arviointia

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli vastata kahteen tutkimuskysymykseen: *”Miten tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiiveja perustellaan internetkeskusteluissa?”* ja *”Millaisia esteitä tukiperhetoimintaan mukaan lähtemiseen liittyen voidaan havaita internetkeskusteluista?”* Mielestäni tämä tutkimus kykenee vastaamaan näihin esitettyihin tutkimuskysymyksiin ja tarjoaa kattavasti tietoa tukiperhetoimintaan mukaan lähtemisen motiiveista ja esteistä. Tutkimus ei ole kuitenkaan tuloksiltaan täysin tyhjentävä ja uskon, että eri tavalla tehty tutkimus olisi voinut tuottaa erilaisia tutkimustuloksia.

Haastattelemalla tukiperheitä ja tuettavia perheitä olisi voitu esittää tarkentavia kysymyksiä haastattelun aikana ja saada siten tutkimuskysymyksiin perusteellisempia vastauksia kuin internetkeskusteluja aineistona käyttäen. Tällä tavalla toteutettu tutkimus olisi kuitenkin sulkenut pois sellaisten henkilöiden ajatukset, jotka vasta harkitsivat tukiperhetoimintaan mukaan lähtemistä. Internetkeskustelujen vahvuutena on myös tukiperheiden ja tuettavien perheiden välinen dialogisuus, jonka esiin saaminen voisi olla hankalaa esimerkiksi haastattelujen avulla. Internetkeskusteluja aineistona käyttäen oli siten mahdollista päästä käsiksi sellaiseen aineistoon, jota ei olisi ollut muuten mahdollista saada. Pidin myös hyvänä asiana sitä, että en päässyt itse tutkijana vaikuttamaan tutkimuksen aineiston sisältöön ja aineisto oli siten muodostettu vapaasti tukiperhetoiminnasta kiinnostuneiden henkilöiden lähtökohdista. Tällä tavalla pystyin tutkijana olemaan tutkimusten tulosten suhteen mahdollisimman neutraali.

Internetkeskustelujen käyttäminen aineistona toi esiin myös omia haasteita. Osa keskusteluista jatkui esimerkiksi useita vuosia, eikä vuorovaikutuksen toteutuminen keskusteluissa ollut siten aina toivotun tapaista. Keskusteluissa oli esimerkiksi pitkiä taukoja, jotka johtivat siihen, että keskusteluihin osallistuvissa henkilöissä oli myös todennäköisesti paljon vaihtuvuutta. Internetkeskusteluihin pystyy lisäksi osallistumaan kuka tahansa matalalla kynnyksellä, joka on samaan aikaan tutkimuksen aineiston kannalta sekä hyvä että huono asia. Osa keskustelijoista ei välttämättä ollut kiinnostunut tukiperhetoiminnasta, vaan osallistui keskusteluun lähinnä provosoimalla muita keskustelijoita. Tutkijana oli myös hankala hahmottaa, että mikä keskusteluissa kerrottu on totta ja mikä ei pidä paikkaansa. Haastatteluissa tai kyselylomakkeissa on kuitenkin mahdollista myös samalla tavalla valehdella, joten en halunnut kiinnittää tähän asiaan liikaa huomiota aineistoa kerätessä.

Tutkimuksen aineistona käytetyistä keskusteluketjuista monet on käyty ennen sosiaalihuoltolain muuttumista, jonka mukaan tukiperhetoiminta ei ole enää nykyään sidottu lastensuojelun asiakkuuteen. Tämän tutkimuksen aineistossa näkyy siten vahvasti ajatus siitä, että tukiperheen saaminen vaatii lastensuojelun asiakkuuden. Onkin vaikea arvioida, että kuinka paljon tällä on ollut vaikutusta tutkimuksen tuloksiin. Tulevaisuudessa tukiperhetoimintaa ei välttämättä enää mielletä lastensuojelun tukitoimeksi ja ajattelen, että tutkimuksen tulokset voisivat olla silloin erilaisia. En kuitenkaan itse huomannut suuria eroja lakiuudistusta ennen ja sen jälkeen käytyjen keskustelujen sisällössä, enkä halunnut rajata aineistoa lakiuudistuksen mukaisesti. Tämä

lakiuudistuksen vähäinen näkyminen keskusteluketjuissa saattaa kuitenkin johtua siitä, että tämän tutkimuksen valmistuessa lakiuudistus oli vielä suhteellisen tuore asia.

Tutkimuksen teossa erityisesti haasteita tuotti teemojen muodostaminen. Oli yllättävää, että tukiperhetoiminnan molempien osapuolien ajatukset olivat hyvin samankaltaisia ja jokainen muodostamani teema sisälsi sekä tukiperheiden että tuettavien perheiden näkemyksiä. Tällä tavoin kaikki teemat sisälsivät tukiperhetoiminnan osapuolien välistä vuorovaikutusta, joka oli mielestäni tämän tutkimuksen vahvuus. Tukiperhetoimintaan liittyvien motiivien ja esteiden samankaltaisuus oli mielestäni myös yksi tämän tutkimuksen tärkeimmistä havainnoista ja toi tukiperhetoiminnan osapuolia lähemmäksi toisiaan. Teemat eivät kuitenkaan olleet kaiken kattavia ja niistä on myös mahdollista havaita päällekkäisyyttä, koska osa teemoista oli hyvin lähellä toisiaan. Teemat olisi siten voinut muodostaa eri tavalla ja niitä olisi voinut olla vähemmän tai enemmän tutkimuksen tekijästä riippuen.

Tutkimuksen teon lopuksi on myös hyvä pohtia aineistosta tehtyjä tulkintoja. Tässä tutkimuksessa tukiperhetoimintaa on esitelty sekä positiivisessa että kielteisessä valossa. Olenkin pohtinut omaa asemaani tutkijana sekä tulevana sosiaalityöntekijänä. Tutkijan tehtävänä on esitellä rehellisesti tukiperhetoimintaa ja kertoa myös kielteisistä tekemistään havainnoista. Tulevana sosiaalityöntekijänä pidän kuitenkin tukiperhetoimintaa tärkeänä tukitoimena ja tiedostan, että tukiperheistä on tällä hetkellä kova pula. Tämän vuoksi tukiperhetoimintaan liittyviä kielteisiä kokemuksia oli vaikeampi esitellä, kuin tukiperhetoimintaan liittyviä myönteisiä kokemuksia. Tutkimuksen tavoitteena oli kuitenkin tuoda myös tukiperhetoimintaan liittyviä esteitä näkyväksi, jotta olisi mahdollista miettiä keinoja näiden esteiden vähentämiseen. Tarkoituksena oli myös antaa monipuolinen kuva tukiperhetoimintaan liittyvistä motiiveista ja esteistä, jolloin oli tärkeä tuoda tässä tutkimuksessa kaikki erilaiset näkökulmat esille. Tutkimuksen teossa olenkin pyrkinyt välttämään väärin tulkintojen tekemistä sekä pysymään uskollisena keräämälleni aineistolle.

5.4. Jatkotutkimuksen tarve

Päädyin valitsemaan tutkimukseni aiheeksi tukiperhetoiminnan, koska kokemukseni mukaan aiheesta ei ole vielä riittävästi tutkimustietoa. Tukiperhetoimintaan liittyvää tutkimustietoa on tuotettu lähinnä opiskelijoiden tekemissä pro gradu –tutkielmissa ja opinnäytetöissä. Olen

viitannut tässä tutkimuksessa aiemmin Anu Korhosen vuonna 2005 toimittamaan Lastensuojelun tukihenkilön käsikirjaan ja ajattelen, että samantapaiselle käsikirjalle voisi olla tarvetta myös tukiperhetoimintaan liittyen. Tukiperhetoiminnasta on toki löydettävissä erilaisia esitteitä ja käsikirjoja internetistä, mutta koen, että tukiperhetoimintaa laajemmin kuvaavalle teokselle olisi kuitenkin edelleen tarvetta.

Tämän tutkimuksen näkökulma on rajattu hyvin tarkasti tukiperhetoimintaan liittyviin motiiveihin ja esteisiin. Tutkimuksen tulokset tuovat tukiperhetoimintaan liittyvän tiedon kentälle tärkeää täydennystä, mutta tutkimus rajaa samalla monia mielenkiintoisia tukiperhetoimintaan liittyviä näkökulmia pois. Tutkimusta tehdessä olenkin huomannut, että erilaisille tukiperhetoimintaan liittyville pro gradu –tutkielmille ja opinnäytetöille on edelleen tarvetta. Tämän tutkimuksen erityispiirteenä on myös internetkeskusteluista kerätty aineisto ja tutkimuksen tulokset saattaisivat olla erilaisia, jos tutkimus olisi toteutettu jollain muulla tavalla. Olisikin mielenkiintoista nähdä minkälaisia tuloksia haastattelujen tai kyselylomakkeiden avulla olisi voitu saavuttaa ja miten nämä tulokset eroaisivat tämän tutkimuksen tuloksista.

Tutkimusta tehdessä kiinnitin huomiota tukiperhetoiminnasta keskustelevien henkilöiden näkemyksiin ja ajatuksiin vanhemmuudesta. Jatkotutkimuksen kannalta olisikin mielenkiintoista pohtia, että mitä merkityksiä vanhemmuus saa tukiperhetoimintaan liittyen. Internetkeskusteluissa oli paljon keskustelua hyvästä ja huonosta vanhemmuudesta. Vanhemmuus liittyy myös tiiviisti tukiperhetoimintaan, koska tukiperheessä käyvän lapsen elämässä on mukana yleensä lapsen vanhemmat ja tukiperheen vanhemmat. Tuettava lapsi saattaa myös asua vakituisesti sijaisperheessä, jolloin tuettavan lapsen elämässä on myös tiiviisti mukana sijaisperheen vanhemmat. Vanhemmuuden merkitysten tutkimista tukiperhetoiminnassa voisi myös rajata vielä tarkemmin äitiyteen, koska äitiys herätti aineistossa huomattavasti enemmän keskustelua kuin isyys. Aineisto vanhemmuuden tai äitiyden suhteesta tukiperhetoimintaan voisi löytyä tätä tutkimusta seuraten internetkeskusteluista tai tutkimuksen aineiston voisi vaihtoehtoisesti kerätä esimerkiksi haastatteleamalla tukiperhetoiminnassa mukana olevia vanhempia.

Halusin tämän tutkimuksen avulla tuoda esille vuorovaikutuksellista näkökulmaa tutkimalla tukiperhetoimintaa tukiperheiden ja tuettavien perheiden näkökulmista. Päädyin tähän, koska

olin huomannut molempien tukiperhetoiminnan osapuolien näkökulman jäävän aiemmissa tukiperhetoimintaan liittyvissä tutkimuksissa vähäiselle huomiolle. Vuorovaikutusta voisi tutkia jatkossa myös entistä tiiviimmin käyttämällä aineistona tukiperhetoimintaan liittyviä internetkeskusteluja. Olisikin ollut mielenkiintoista tutkia tässä tutkimuksessa tarkemmin, että pystytäänkö internetkeskustelujen avulla lisäämään toisten keskustelijoiden motiiveja tai esteitä tukiperhetoimintaan mukaan lähtemiseen liittyen. Tämän tyyppisessä tutkimuksessa aineiston olisi kuitenkin pitänyt olla tiiviimpi, jotta tutkimuksen tuloksissa olisi voinut eritellä tarkemmin yksittäisten keskusteluketjujen sisältöä.

LÄHTEET

Alasuutari, Pertti (1999) Laadullinen tutkimus, 3. painos. Jyväskylä: Vastapaino.

Arpo, Robert (2005) Internetin keskustelukulttuurit. Tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnoista ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa. Joensuu: Joensuun yliopiston kirjasto.

Burr, Vivien (1995) An Introduction to Social Constructionism. London: Routledge.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2014) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Haasio, Ari (2003) Kaikki irti Internetistä. Helsinki: BTJ Finland.

Hakala, Salli & Vesa, Juho (2013) Verkkokeskustelut ja sisällön erittely. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen & Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino, 216–244.

Hongisto, Virve & Laaksonen, Paula & Maijanen, Tuija (2004) Lapsinäkökulmaa tukiperhetoimintaan. Sosiaaliturva 12(6), 6–7.

Hänninen, Riitta (2003) Elektroniset aineistot etnologiatieteissä. Jargonia 1(1), 1–19.

Kiviniemi, Kari (2015) Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 74–88.

Korhonen, Anu (toim.) (2005) Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Jyväskylä: Erityishuoltojärjestöjen liitto.

Koskiahio, Briitta (2001) Sosiaalipolitiikka ja vapaaehtoistyö. Teoksessa Antti Eskola & Leena Kurki (toim.) Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino, 15–40.

Kuula, Arja (2011) Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Laaksonen, Salla-Maaria & Matikainen, Janne & Tikka, Minttu (2013) Tutkimusotteita verkosta. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen & Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino, 9–33.

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2014 (2014) Eriarvoistuva lapsuus. Lasten hyvinvointi kansallisten indikaattorien valossa. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2014:3. <http://lapsiasia.fi/aineistot/julkaisut/julkaisut-2014/eriarvoistuva-lapsuus-lasten-hyvinvointi-kansallisten-indikaattoreiden-valossa/> Viitattu 1.2.2018.

Lastensuojelulaki 417/2007 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. Viitattu 15.1.2018.

Lehtinen, Sini-Tuulia (1997) Vapaaehtoistoiminta – kasvava voimavara? Näkökulmia ammattityöhön. Tampere: Kansalaisareena.

Madsen, K. B. & Egidius, Henry (1976) Oppiminen ja motivaatio. Suom. Aune Laakso. Helsinki: Kirjayhtymä.

Markham, Annette (2004) Internet research. Teoksessa David Silverman (toim.) Qualitative research. Theory, Method and Practice, 2. painos. Lontoo: Sage, 95–124.

Matikainen, Janne (2006) Vuorovaikutus ja sosiaalisuus verkossa. Teoksessa Pekka Aula & Janne Matikainen & Mikko Villi (toim.) Verkkoviestintäkirja. Helsinki: Palmenia, 177–195.

Moilanen, Pentti & Räihä, Pekka (2015) Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 52–73.

Mäkelä, Klaus (1990) Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa Klaus Mäkelä (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus, 42–61.

Märijärvi, Outi & Saksa, Suvi (2015) Tukiperhetoiminta tukiperheiden näkökulmasta. Opinnäytetyö: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. <http://www.theseus.fi/handle/10024/101803>. Viitattu 3.2.2018.

Niemi, Outi (2011) Tukea perheeltä perheelle. Tukiperhetoiminnan tarkastelua lastensuojelun vapaaehtoistyönä tukiperheiden näkökulmasta tukiperhekyselyn pohjalta. Pro gradu –tutkielma: Tampereen yliopisto. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/82266/gradu04823.pdf?sequence=1>. Viitattu 24.11.2017.

Nurmi, Jan-Erik & Salmela-Aro, Katariina (2005) Modernin motivaatiopsykologian perusta ja käsitteet. Teoksessa Katariina Salmela-Aro & Jan-Erik Nurmi (toim.) Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Jyväskylä: PS-Kustannus, 10–27.

Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta (2005) Vapaaehtoisuuden anti, arvot ja osallisuus murroksessa. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 13–38.

Pelastakaa Lapset ry (2013) Olen niin onnekas, että mulla on sut. Lasten, vanhempien ja tukiperheiden kokemuksia tukiperhetoiminnasta. <https://www.pelastakaalapset.fi/tyomme-kotimaassa/tukiperheet/hae-tukiperhetta/>. Viitattu 24.11.2017.

Pelastakaa Lapset ry (2017) Tukiperheet. Apua lasten ja lapsiperheiden arkeen. <https://www.pelastakaalapset.fi/tyomme-kotimaassa/tukiperheet/> Viitattu 23.11.2017.

Peltonen, Matti & Ruohotie, Pekka (1987) Motivaatio. Menetelmiä työhalun parantamiseksi. Helsinki: Otava.

Perälä, Marja-Leena & Halme, Nina (2014) Lapsiperheiden huolet ja avunsaanti. Teoksessa Johanna Lammi-Taskula & Sakari Karvonen (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 216–226.

Pohjola, Anneli (2003) Tutkijan eettiset sitoumukset. Teoksessa Anneli Pohjola (toim.) Eettisesti kestävä sosiaalitutkimus. Rovaniemi: Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja, 53–67.

Rantala, Irma (2015) Laadullisen aineiston analyysi tietokoneella. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 108–133.

Regnér, Margareta & Johnsson, Lisbeth (2007) The 'ordinary' family as a resource for single parents – on the Swedish contact family service. *European Journal of Social Work* 10(3), 319–336.

Ronkainen, Suvi & Pehkonen, Leila & Lindblom-Ylänne, Sari & Paavilainen, Eija (2011) Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYPro.

Ropo, Arja & Eriksson, Päivi (2001) Hyvinvointipalvelut, liiketoiminta ja vapaaehtoistyö. Teoksessa Antti Eskola & Leena Kurki (toim.) Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino, 41–53.

Ruohonen, Marita (2003) Järjestöt vapaaehtoistoiminnan areenoina ja mahdollistajina. Teoksessa Jorma Niemelä & Virpi Dufva (toim.) Hyvinvoinnin arjen asiantuntijat. Sosiaali- ja terveysjärjestöt uudella vuosituhanella. Jyväskylä: PS-kustannus, 40–55.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006) KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskunnallinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. Viitattu 19.3.2018.

Salmela-Aro, Katariina & Nurmi, Jan-Erik (2005) Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Salmi, Minna & Mäkelä, Jukka & Perälä, Marja-Leena & Kestilä, Laura (2012) Lapsi kasvaa kunnassa – miten kunta voi tukea lasten hyvinvointia ja vähentää syrjäytymisen riskejä. Päätösten tueksi 1/2012. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.

Sarjakivi, Hannele (2000) Tukea elämänhallintaan? Tukiperhepalvelun merkitys lastensuojelun avohuollon asiakkaille. Pro gradu –tutkielma: Jyväskylä.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/7913>. Viitattu 24.11.2017.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>. Viitattu 24.11.2017.

Suomen virallinen tilasto (SVT) (2016) Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/sutivi/2016/sutivi_2016_2016-12-09_tie_001_fi.html. Viitattu 22.11.2017.

Tamperelainen 28.3.2018. Yli 200 lasta odottaa omaa tukiperhettä – Tampereen kaupunki etsii nyt uusia tukiperheitä. <https://www.tamperelainen.fi/artikkeli/623472-yli-200-lasta-odottaa-omaa-tukiperhetta-tampereen-kaupunki-etsii-nyt-uusia>. Viitattu 1.4.2018.

THL (2016) Lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalvelut. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/tukihenkilot-ja-perheet/tukiperheet>. Viitattu 1.2.2018.

Tukiperhetoiminnan käsikirja (2017) Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämissyksikkö. <http://www.pslastensuojelu.fi/tyovalineet-1/esitteet/>. Viitattu 11.1.2018.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi.

Uusikylä, Kari (2001) Kaveriksi, tukijaksi, kykyjen kättilöksi. Kasvatusala kutsuu vapaaehtoisia. Teoksessa Antti Eskola & Leena Kurki (toim.) Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino, 111–120.

Vartiainen, Matti & Nurmela, Kirsi (2005) Tavoitteet ja tulkinnot – motivaatio ja palkitseminen työelämässä. Teoksessa Katariina Salmela-Aro & Jan-Erik Nurmi (toim.) Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Jyväskylä: PS-Kustannus, 188–212.

Vauva-lehden verkkosivusto. https://www.vauva.fi/keskustelu/alue/aihe_vapaa. Viitattu 31.1.2018.

Yeung, Anne Birgitta (2007) Innoittava vapaaehtoistoiminta – toimintaan sitoutuminen ja sen tukeminen. Teoksessa Aaro Harju (toim.) Kansalaistoimintaan kätkeyty aarre. Espoo: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi, 152–165.

Yeung, Anne Birgitta (2005) Tutkimustyökaluja vapaaehtoisuuden mysteeriin. Teoksessa Marianne Nylund & Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino, 83–103.

Yeung, Anne Birgitta (2002) Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – Ihanteita vai todellisuutta? Helsinki: Sosiaali ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY.

Yle 29.7.2015. Helsingissä liian vähän tukiperheitä – Lapset joutuvat jonon jatkoksi. <https://yle.fi/uutiset/3-8189884>. Viitattu 24.11.2017.

Yle 28.1.2010. Pula tukiperheistä ei helpota. <https://yle.fi/uutiset/3-5498972>. Viitattu 3.2.2018.